

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA
KATEDRA ÚČETNICTVÍ A FINANCÍ

Studijní program: Ekonomika a management

Studijní obor: Účetnictví a finanční řízení podniku

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Pohledávky z pohledu daní z příjmů

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Jarmila Křížová

Autor:

Lenka Písačková

2006

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Pohledávky z pohledu daní z příjmů“

vypracovala samostatně na základě vlastních zjištění a materiálů, které uvádím
v seznamu literatury.

V Českých Budějovicích, 15. dubna 2006

.....

Lenka Písačková

Poděkování

Děkuji paní Ing. Jarmile Křížové za odborné vedení, pomoc a rady, které mi poskytla při tvorbě bakalářské práce.

Annotation

The aim of this bachelor's dissertation has been the evaluation of problems of debts and their origin and influence on the resulting economic situation of every firm, especially in the connection of payment after the due date or outstanding at all. For these reasons I have taken an interest at first in instruments of securing and exacting the debts in judicial proceedings. More minutely I have appraised the account advancements about debts as well as questions of taxations. Naturally I have taken heed of write-off debts and creation of correction amounts for them. To increase clearness of this dissertation have been employed some examples and specimens. This dissertation can not exhaust the whole complexity of the topic, but this one could perhaps be a brief manual for unexperienced, but interested persons in this regard.

OBSAH

1. ÚVOD	1
2. POHLEDÁVKY Z PRÁVNÍHO POHLEDU	9
3. CHARAKTERISTIKA POHLEDÁVEK.....	11
3.1 Účetní zachycení vzniku pohledávek	11
3.2 Analytická evidence	12
3.3 Podrozvahová evidence	12
3.4 Oceňování pohledávek.....	13
4. ÚČETNÍ A DAŇOVÉ DOPADY ZAJIŠTĚNÍ POHLEDÁVEK.....	14
4.1 Výhrada vlastnická ve smlouvě	14
4.2 Záloha	15
4.3 Úroky z prodlení	15
4.4 Smluvní pokuta.....	16
4.5 Ručení	17
4.6 Směnka	18
4.6.1 Základní náležitosti směnky	19
4.6.2 Účetní zachycení směnek z pohledu věřitele.....	19
4.7 Zástavní právo	21
4.8 Kompenzace pohledávek	22
5. POSTOUPENÍ POHLEDÁVEK.....	24
5.1 Úplatné postoupení pohledávky	24
5.2 Postoupení pohledávky za účelem splnění dluhu	27
5.3 Bezúplatný převod pohledávky	28
6. VYMÁHÁNÍ ÚHRADY POHLEDÁVKY	30
6.1 Členění pohledávek po lhůtě splatnosti	30
6.2 Inkasní kanceláře	31
6.3 Uplatňování pohledávek soudní cestou	31
6.3.1 Promlčení pohledávek	31
6.3.2 Uznání závazku.....	32
6.3.3 Soudní řízení nalézací.....	34
6.3.4 Exekuční řízení	35
6.4 Uplatnění pohledávky v souvislosti s likvidací právnické osoby a s prohlášením konkursu na majetek.....	36
7. POHLEDÁVKY V HOSPODÁŘSKÉM VÝSLEDKU	38

8. VLIV POHLEDÁVEK NA ZÁKLAD DANĚ Z PŘÍJMŮ	38
8.1 Opravné položky a odpis pohledávek do nákladů	39
8.2 Daňový postup při odpisu a tvorbě opravných položek	39
8.3 Odpis pohledávek do nákladů.....	40
8.3.1 Daňový jednorázový odpis	40
8.3.2 Daňový postupný odpis	42
8.3.3 Účetní odpis pohledávek	44
8.4 Opravné položky k pohledávkám	45
8.4.1 Opravné položky k pohledávkám za dlužníky v konkursním a vyrovnacím řízení	47
8.4.2 Opravné položky k nepromlčeným pohledávkám splatným po 31. 12. 1994	47
8.4.3 Účetní opravné položky	51
8.5 Souběžný odpis pohledávky a tvorba opravných položek.....	51
9. ZÁVĚR	52
10. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	54
11. SEZNAM PŘÍLOH	55

1. ÚVOD

Problematika pohledávek je tématem velmi širokým a v jistém ohledu přesahujícím zadání této práce. Má-li být proto zvolený rozbor alespoň trochu přehledný, nelze zabíhat do neúnosných detailů, které se nabízejí téměř z každé použité věty, která se pohledávek dotýká. Z této úvodní úvahy je proto nutno posuzovat i záměr zvýraznit podstatné problémy zkoumaného tématu i za cenu jistého zjednodušení či odhlédnutí od detailů neméně zajímavých, leč opomenutých z důvodů předem stanoveného rozsahu práce.

Je tedy zcela zřejmé, že pohledávky každého podnikatelského subjektu jsou velmi citlivým ukazatelem stavu a prosperity podnikání. Postačí pouze připomenout, že rozsah pohledávek plynoucích z předmětu činnosti podnikatele naznačuje, do jaké míry je tu zájem odběratelů o výsledky jeho činnosti, zda jsou odběratelé spokojeni s kvalitou práce, dodacími a platebními podmínkami stanovenými dodavatelem a zda - zkráceně řečeno - zaujímá podnikatel v narůstajícím konkurenčním poli takovou stabilitu, která nasvědčuje jeho důvěryhodnosti a schopnosti dalšího rozvoje.

Stav pohledávek je tedy významným ukazatelem i pro vlastní hodnocení podnikatele. Základním problémem signalizujícím omezenou schopnost etablovat se na trhu je stagnující či postupně se snižující rozsah fakturovaných výkonů v důsledku ztráty zájmu potencionálních odběratelů. Nedostatečná fakturace za současného pokračování ve výrobním programu v neztenčeném rozsahu vede k výrobě na sklad, jíž se sice zdánlivě na činnosti nic nemění, na druhou stranu se to ale stále výrazněji projevuje v toku peněz, ve snížené schopnosti dostát závazkům a v postupném zadlužování, které souvisí s trvalou platební neschopností, označovanou často jako platební neschopnost primární. Tento nežádoucí ekonomický proces však tato práce nesleduje. Předmětem její pozornosti je totiž nedostatečnost peněžního toku vyvolaná u podnikatele tzv. druhotnou platební neschopností, která bývá vyvolána narůstáním nezaplacených pohledávek z fakturovaných výkonů podnikatele a která si tak vynucuje používání půjček, ale hlavně úvěrových instrumentů k překlenutí vznikající finanční nedostatečnosti.

Tím ovšem není vylučována existence běžného opožďování toku peněz při přiměřeně stanovené lhůtě splatnosti faktur, kdy se pro tento fenomén vžil název o smluvně odložené platební povinnosti.

Druhotná platební neschopnost jednoho z podnikatelů, který jinak poskytuje výkony kvalitní a žádané, vede nutně k tomu, že vedle úvěrového financování jeho podniku „odplácí“

i on svým dodavatelům opožděným placením¹⁾, i když sám od nich pro svou potřebu vyžaduje pravidelné dodávky komponentů pro svou vlastní výrobu. A tak se v podnikatelské sféře objevuje mnohostranně podmíněný dominový efekt, který pak často končí nežádoucími společenskými jevy jako jsou likvidace či konkursy, jimiž jsou, mnohdy nezaviněně výrazně postiženi všichni, ale i ti, kteří důsledky nepochybně ekonomicky depresivních situací nezvládnou.

Cílem předložené práce je vypracovat přehled týkající se pohledávek se zdůrazněním dopadu do základu daně z příjmů, a tím i dopadem na podnikatelské subjekty. V případě, že se nepodaří zabránit vzniku pohledávek po lhůtě splatnosti, je umožněno je odepsat do nákladů a nebo k nim vytvářet opravné položky. Možnost vytváření odpisů a opravných položek, které jsou daňově uznatelné, patří zajisté k metodám daňové optimalizace pro podnikatele.

Je třeba připomenout, že ideálním stavem pro vyrovnávání pohledávek je dodávka proti hotovému zaplacení. Až na sporadické výjimky jde ovšem o jev méně obvyklý. Opustíme-li tedy poněkud virtuální představy na téma „it ought to be“ a vrátíme-li se do méně ohleduplné skutečnosti „it is“ pak nám nezbývá, než se vrátit k problematice právní úpravy situace, jak zajistit alespoň přijatelné zaplacení pohledávky v době, kdy vzniká smlouva o dodávce. A když ani takový nástroj nelze realizovat, jak postupovat při vymáhání pohledávky již vzniklé a nezaplacené dlužníkem ve sjednané lhůtě splatnosti.

¹⁾ Z jistou nadsázkou jde o jakési „Merry go round“ s nežádoucím chozením s peškem okolo.

2. POHLEDÁVKY Z PRÁVNÍHO POHLEDU

Podnikatelské vztahy jsou tedy uvedeným problémem včasnosti placení silně ovlivňovány a projevují se i významné snahy hledat východiska vhodnými smluvními ujednáními, která se opírají o pozitivní právní úpravu.

Dříve však než se bude práce touto oblastí zabývat, dlužno si připomenout principy obchodních vztahů, které se po dlouhý čas obchodování postupně vytvářely a které platí dokonce bez ohledu na právní úpravu.²⁾ V hierarchii těchto principů pak na prvním místě stojí kupř. v občanském zákoníku formulovaná zásada dobrých mravů a v právu obchodním zásada poctivého obchodního styku. Je pochopitelné, že řada těchto principů se promítá i do konkrétní právní úpravy příslušné problematiky. Lidský rozum takové zásady přijímá jako samozřejmé, obchodní vztahy se jimi však vždy neřídí. Předně je třeba říci, že by mezi smluvními partnery mělo být samozřejmostí, že dodávka výkonů by měla být v poměrně krátké době následována poskytnutím sjednaného finančního ekvivalentu. Realizace této zásady by měla vyvěrat z vnitřní discipliny každého obchodníka a souvisí koneckonců s problematikou sociologické kategorie akceptace práva³⁾ v každodenním životě společnosti. Právo je si ovšem vědomo toho, že zásada plnění a okamžitého protiplnění ze smluvního vztahu neodpovídá problémům běžného obchodního vztahu a proto připouští v rámci sjednaných podmínek v konkrétní smlouvě ujednání pro tuto smlouvu o odložení lhůty splatnosti. Na první pohled jistě správná zásada akcentující volnost ujednání smluvních partnerů na bázi vzájemné rovnosti a ohleduplnosti. Uvedený správný princip však lze v praxi vysledovat jako záměrné a jednostranné získávání neúnosných výhod jednoho z partnerů, který je výrazně silnější a jehož zájmy vedou k tomu, že slabšího partnera a jeho problémy již předem přezírá.

Toto konstatování vyžaduje ovšem i konkrétní, byť adresně neuvedený, příklad. Tak kupř. velký nadnárodní supermarket odebírá od českého dodavatele jeho kvalitní a prodejné výrobky. Český dodavatel však nemá pro volbu jiného odběratele příliš velký prostor a je proto rád, když může realizovat větší část své produkce vůči tomuto odběrateli. Jeho postavení v tomto smluvním vztahu je vším, nikoli postavením rovného s rovným. Musí totiž při zachování dlouhodobého obchodního vztahu „dobrovolně“ podepsat devadesátidenní, ale i stodvacetidenní lhůtu splatnosti, neboť smlouva s odběratelem ho k přijetí takové

²⁾ Jde o tzv. obchodní zvyklosti nebo obchodní usance.

³⁾ Jde o kategorii považující za optimální stav vnitřní přijetí právní úpravy za svou vlastní, když její dodržování není výlučně vynucováno strachem ze sankce.

sebevražedné podmínky nutí. A tak se stane, že dodavatel dodá a čeká poměrně dlouhou dobu na došlou platbu a navíc se ne vždy oprávněně spoléhá na to, že alespoň tato doba bude odběratelem dodržena. Musí však pokračovat ve výrobě a potřebuje další komponenty, aby výroba skutečně pokračovat mohla. Velmi často se pak stává, že právě dodavatel komponentů, pronásledován strachem z platební nekázně českého odběratele, vyžaduje jako podmínku plnění při odběru placení v hotovosti. Pak ovšem si musí odběratel komponentů zpravidla opatřit úvěr od peněžního ústavu za úrokovou sazbu podstatně výraznější, než je jím poskytované obchodní úvěrování s nulovým úrokem uvedenému supermarketu. Výsledek je i pro laika ekonomicky více než zřejmý. Avšak ani úrok z prodlení ve výši dvojnásobku diskontní sazby České národní banky, který zaplatil supermarket ještě před krátkým časem za delší prodlení s placením, nebyl vysoký⁴⁾ a tak i ono další obchodní úvěrování bylo pro supermarket výhodnější, než případný úvěr získaný od peněžního ústavu.

Zavedení právní regulace maximální lhůty splatnosti by sice bylo na určitou dobu, tedy až do doby, kdy se opravdu prosadí zásada dobrých mravů, alespoň dílčím řešením. Zřejmě by však pouhá zmínka tohoto druhu v legislativních kruzích vyvolala zděšení spojované s nebezpečím „přílišného“ zásahu práva do smluvní volnosti stran.

⁴⁾ Silný odběratel totiž nepřipustil vyšší smluvní sankce (nebývají ve smlouvě ani zmíněny). Jen pro ilustraci se uvádí několik posledních diskontních sazeb ČNB: od 1.1. 2004 1,00 %, od 25.6. 2004 1,25 %, od 27.8. 2004 1,50 %, od 28.1. 2005 1,25 % vždy p.a. V současné době však platí nová úprava, jak bude patrné ad 4.3.

3. CHARAKTERISTIKA POHLEDÁVEK

Oblast zúčtovacích vztahů je jednou z bezesporu nejdůležitějších oblastí podnikových financí. Pohledávky lze charakterizovat jako majetkovou složku účetní jednotky, která vznikla z uskutečněných účetních případů v minulosti a peníze z nich jí připlynou v budoucnosti.

Základem pro členění pohledávek a závazků je jejich struktura a členění v rozvaze. Tato práce však sleduje pouze pohledávky v rámci dodavatelsko odběratelských vztahů. Z hlediska doby splatnosti členíme pohledávky na krátkodobé a dlouhodobé. Za krátkodobé pohledávky se považují pohledávky s dobou splatnosti kratší než jeden rok, zatímco za dlouhodobé pohledávky se považují pohledávky s dobou splatnosti delší než 1 rok.

Vyřadit pohledávky z účetní evidence můžeme tehdy, pokud dojde k jejich zaplacení, započtení, postoupení, odepsání, vkladu a v neposlední řadě i k jejich odpuštění.

3.1 Účetní zachycení vzniku pohledávek

Vznik pohledávek z dodavatelsko odběratelských vztahů je účetně zachycen v Českých účetních standardech pro podnikatele a je realizován v rámci třetí třídy účtové osnovy pro podnikatele. Obchodním pohledávkám je věnována skupina 31 - *Pohledávky* s těmito syntetickými účty:

- 311 - *Odběratelé*
- 312 - *Směnky k inkasu*
- 313 - *Pohledávky za eskontované cenné papíry*
- 314 - *Poskytnuté provozní zálohy*
- 315 - *Ostatní pohledávky*

Pro okamžik zaúčtování účetního případu je důležitý den uskutečnění účetního případu. Český účetní standard pro podnikatele č. 001 Účty a zásady účtování na účtech stanoví, že okamžikem uskutečnění účetního případu je den, ve kterém dojde ke splnění dodávky, platbě závazku, inkasu pohledávky, postoupení pohledávky, vkladu pohledávky, poskytnutí či přijetí zálohy, převzetí dluhu, zjištění manka, schodku, přebytku či škody, pohybu majetku uvnitř účetní jednotky a k dalším skutečnostem vyplývajícím ze zvláštních předpisů nebo z vnitřních poměrů účetní jednotky, které jsou předmětem účetnictví a které v účetní jednotce nastaly, popřípadě účetní jednotka má k dispozici potřebné doklady tyto skutečnosti dokumentující.

3.2 Analytická evidence

Analytická evidence nám slouží k tomu, abychom zajistili větší množství informací čerpaných z podvojného účetnictví. A proto účetní jednotky pro své individuální potřeby mohou členit syntetické účty na několik analytických. V Českém účetním standardu pro podnikatele č. 001 Účty a zásady účtování na účtech jsou pro vytváření analytické evidence stanoveny tyto zásady využitelné pro pohledávky:

- odděleně se sleduje majetek daný do zástavy, popřípadě kterým se ručí za závazky. U pohledávek je členění podle jednotlivých dlužníků,
- členění podle časového hlediska u pohledávek a závazků, tj. zda jde o hodnoty krátkodobé povahy nebo dlouhodobé,
- členění na českou a cizí měnu při účtování o pohledávkách a závazcích,
- členění podle položek účetní závěrky (včetně požadavků na sestavení přílohy),
- členění pro daňové účely, tzn. pro transformaci účetního výsledku hospodaření před zdaněním na daňový základ vymezený zákonem o daních z příjmů, zejména pokud jde o výdaje na dosažení, zajištění a udržení příjmů a zdaňované příjmy pro potřeby daně z přidané hodnoty, spotřebních daní apod.

3.3 Podrozvahová evidence

Na podrozvahových účtech v účtových skupinách 75 až 79 se sledují důležité skutečnosti, o kterých se neúčtuje v podvojném účetnictví. Tyto skutečnosti jsou však podstatné pro posouzení majetkoprávní situace účetní jednotky (např. využívání cizího majetku, ke kterému účetní jednotka nemá vlastnické právo). Podrozvahová evidence u pohledávek zachycuje zejména:

- závazky ze smluvních pokut a úroků z prodlení (účtované do 31.12. 2000),
- pohledávky ze smluvních pokut a úroků z prodlení (účtované do 31.12. 2000),
- odepsané pohledávky – pro zjištění skutečnosti úhrady od dlužníka, kdy pohledávka již byla odepsána. Jako důležitá informace z podrozvahové evidence je daňový postup – zda byla či nebyla odepsaná pohledávka promítnuta jako výdaj na dosažení, zajištění a udržení příjmů,
- nominální hodnoty pohledávek nabytých postoupením, pokud je na rozvahových účtech zachycena pouze pořizovací cena nabyté pohledávky,
- potřebné údaje při odpisu pohledávek postupnou metodou,

- poskytnutá zástavní práva a zajištění,
- přijatá zástavní práva a zajištění,
- pohledávky a závazky z leasingu.

3.4 Oceňování pohledávek

Nezbytně nutná je zmínka o oceňování pohledávek. Dle zákona o účetnictví se pohledávky oceňují při jejich vzniku jmenovitou hodnotou. Toto ocenění se vztahuje k pohledávkám z klasických obchodních, finančních a jiných vztahů. Proti této skutečnosti musíme rozlišit pohledávky nabyté postoupením, vkladem či při přeměně společnosti, které se oceňují obvykle za cenu výrazně nižší než jmenovitá hodnota. V tomto případě se pohledávky oceňují pořizovací cenou. Součástí pořizovací ceny jsou všechny přímé náklady, které souvisejí s jejich pořízením. Těmito náklady se rozumí např. náklady na znalecké ocenění nakupovaných pohledávek, odměny právníkům a provize (Ryneš, 2005). Jednou cenou je možné ocenit i soubor pohledávek, u nichž termín splatnosti nastal do konce roku 1994, odpisovaný podle zákona o daních z příjmů a soubor pohledávek vytvářený podle § 24 odst. 14 zákona o daních z příjmů.

4. ÚČETNÍ A DAŇOVÉ DOPADY ZAJIŠTĚNÍ POHLEDÁVEK

K usnadnění zaplacení pohledávky slouží ujednání zpravidla přímo ve smlouvě (kupní, o dílo apod.), která by měla svou existencí nutit odběratele k zaplacení dluhu. Cílem zajištění pohledávek je tedy snaha předejít problémům při splácení a vymáhání pohledávky, vyhnout se platební neschopnosti odběratele a tudíž domoci se svých práv – zaplacení. Jde tedy o nástroje, které je možné různě kombinovat. Není však možné akcentovat jejich všemohoucnost, protože i zde bude mít zásadní vliv především preciznost chování dlužníka a jeho dobrovolné jednání v souladu se smlouvou.

4.1 Výhrada vlastnická ve smlouvě

Uvedme tedy na prvním místě ujednání o tzv. výhradě vlastnické ve smlouvě. Podle § 443 obchodního zákoníku platí, že kupující zpravidla nabývá vlastnické právo ke zboží, jakmile mu bude dodáno. Z uvedených ustanovení však vyplývá řada výjimek, z nichž nás pro tuto práci zajímá především možnost účastníků smlouvy sjednat nabytí vlastnického práva k věci teprve úplným zaplacením kupní ceny. Zákon pak takový postup označuje jako výhradu vlastnickou. Je samozřejmě možné, aby výhrada byla spojena s jinou skutečností, než je zaplacení kupní ceny. Nás však zajímá právě vazba na zaplacení ceny. Takové ujednání ve smlouvě poskytuje již při jejím uzavírání jistou záruku, že prodávající se může vedle zaplacení sjednané ceny domáhat podle své úvahy raději vydání věci, neboť ta mu až do zaplacení ceny patří. Zůstává otevřena ovšem praktická otázka, kdy je možné takové ujednání použít. V praxi lze význam vlastnické výhrady spatřovat u dodávky strojů a zařízení nebo jiného obdobného plnění. Je však na druhé straně zřejmé, že toto ujednání je v podstatě nepoužitelné u spotřebního zboží prodávaného obchodníkovi, který je dále okamžitě prodává finálnímu spotřebiteli; zvláště vynikne nepoužitelnost výhrady kupř. u dodávek potravin nebo zboží, které podléhá zkáze. V každém případě však lze ve vhodných případech použití této výhrady doporučit tam, kde jsou jisté pochybnosti o solventnosti kupujícího, který by z prostředků získaných prodejem chtěl uhradit jiné své dluhy na úkor dodavatele předmětného zboží zajištěného výhradou.

4.2 Záloha

Jedním ze zajišťovacích nástrojů pohledávek je i používání zálohových plateb, které je v praxi velmi rozšířeno. Formou zálohy bývá placena část nebo i celá hodnota smluvené ceny dodávky. Výše smluvené zálohy závisí zcela na vůli účastníků dodavatelsko odběratelských vztahů. Pro účetní zachycení přijatých záloh se používají účty 324 - *Přijaté zálohy* a 475 - *Dlouhodobé přijaté zálohy*. Účtují se na nich přijaté zálohy od odběratelů před splněním závazků vůči odběratelům. V praxi platba zálohy vyplývá buď přímo ze smluvního ujednání, nebo se zasílá zálohová faktura. Při zaslání zálohové faktury je vhodné na tomto dokladu zdůraznit, že se nejedná o daňový doklad. Podle novely zákona o dani z přidané hodnoty je však plátce povinen při následném přijetí zálohy přiznat daň na výstupu a na vyžádání vystavit osobě, která poskytla zálohu, daňový doklad. Na základě tohoto dokladu si může tato osoba uplatnit nárok na odpočet z poskytnuté zálohy (Ryneš P., 2005)

Př: *Účtování zálohy a uskutečnění zdanitelného plnění u dodavatele – Společnost A se zavázala dodat odběrateli zboží za 400 000 Kč bez DPH. Před dodáním zboží požaduje společnost A zálohu ve výši 200 000 Kč plus DPH, tj. 238 000 Kč.*

1) Přijetí zálohy	238 000,-	221 / 324
2) DPH ke dni přijetí zálohy	38 000,-	324 / 343
3) Fa vydaná za zboží - cena bez DPH	400 000,-	604
- DPH (19 %)	76 000,-	343
- celkem	476 000,-	311 /
4) Zúčtování zálohy - záloha	200 000,-	324 / 311
- DPH	38 000,-	343 / 311
5) Úhrada faktury	238 000,-	221 / 311

4.3 Úroky z prodlení

V omezeném rozsahu může včasnosti zaplacení pohledávky posloužit ujednání úroků z prodlení. Podle § 369 odst. 1 obchodního zákoníku platí, že je-li dlužník v prodlení s plněním svého peněžitého závazku, tedy, neplní-li svůj dluh ve sjednané lhůtě splatnosti zcela nebo zčásti, pak je povinen platit ze zbytku dluhu úrok z prodlení. Takovou povinnost dlužník má i tehdy, není-li o úrocích z prodlení ve smlouvě zmínka. Je však žádoucí toto

ujednání do smlouvy zapracovat a současně sjednat výši úroků z prodlení. Není-li totiž výše úroků z prodlení sjednaná, použije se stanovené výše úroků z prodlení podle práva občanského, které výslovně stanovilo, že výše úroků z prodlení se rovná dvojnásobku diskontní sazby vyhlášené Českou národní bankou a platné k prvnímu dni prodlení. Bylo však všeobecně známo, že takto stanovený úrok z prodlení byl přímo zanedbatelný a zdaleka neuhradil věřiteli náklady, které on sám zaplatil peněžnímu ústavu za krátkodobý úvěr sloužící k překlenutí nedostatku peněžních prostředků. Praxe si ovšem i tehdy kladla často otázku, jak vysoký úrok z prodlení lze sjednat. Vedle úroků vysokých, ale uvážných, existují pochopitelně i ujednání zcela nepřiměřená.⁵⁾ V každém případě je nutné věnovat při sjednávání smlouvy výši úroků z prodlení mimořádnou pozornost, protože i sjednané vysoké úrokové sazby soudy ve sporech přisuzují, neboť zákon nezná výslovné ustanovení o možnosti soudu sjednané úroky z prodlení snížit a poukazuje na to, že nemá důvod zasahovat do smluvní volnosti účastníků smlouvy.

Vzpomenutý nedostatek nízkého úroku z prodlení vyžadoval ovšem nové legislativní řešení, se kterým přichází novela nařízení vlády č. 142/1994 Sb. pod č. 163/2005 Sb. s účinností od 28. 4. 2005, která ovlivňuje úrok z prodlení jednak pevně stanovenými 7 % p.a., k nimž však přičítá místo diskontní sazby tzv. reposazbu, vyhlášenou Českou národní bankou a platnou pro první den příslušného kalendářního pololetí. Tento postup je pro věřitele výrazně příznivější, nicméně ani řešení obsažené v citovaném nařízení vlády není bez komplikací. Postačí podrobit uvedený předpis stručnému rozboru. Uvedená novela totiž vnáší značný šum do posuzování výše úroku z prodlení, pokud jde o prodlení s plněním peněžitého dluhu vzniklého před novelou, když ovšem tento dluh není zaplacen ani po účinnosti novely.

4.4 Smluvní pokuta

Právě pro ne vždy dostatečně důrazný pozitivní vliv úroků z prodlení na platební kázeň dlužníka používá praxe vedle úroků z prodlení i smluvní pokutu. Její právní úprava je sice obsažena v obchodním zákoníku, podstatnou část úpravy dlužno ovšem posuzovat i podle ustanovení zákoníku občanského.⁶⁾ Jestliže úrok z prodlení nastupuje při prodlení s placením bez ohledu na existenci písemného ujednání (byť, jak již uvedeno, s nízkou úrokovou sazbou), vyžaduje ujednání o smluvní pokutě vždy písemnou formu a způsob jejího určení

⁵⁾ Častá jsou i nadále ujednání vycházející z denního úroku ve výši 0,1 % p.d., což představuje úrok z prodlení ve výši 36,5 % p.a.

⁶⁾ Jde o úpravu obsaženou v § 300 a násl. obchodního zákoníku v kontextu s § 544 a násl. občanského zákoníku.

musí být dostatečně podrobně v ujednání upraven. Zpravidla se tak děje stanovením konkrétní částky v penězích za určitý čas prodlení s plněním dluhu, nebo procentní sazbou vypočítávanou z výše peněžního dluhu nebo jeho zbytku. Při tom je třeba vidět, že sjednaná smluvní pokuta není v obchodních závazkových vztazích závislá na zavinění dlužníka a uplatní se tedy vždy, když jsou splněny podmínky stanovené ujednáním ve smlouvě. Na rozdíl od ustanovení zákona o úrocích z prodlení, obsahuje ovšem § 301 obchodního zákoníku ustanovení o tzv. moderačním právu soudu, tj. právu nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu snížit s přihlédnutím k hodnotě a významu zajišťované povinnosti. Smluvní pokuta je v praxi používána velmi často a dá se zjednodušeně říci, že nahrazuje sjednaný úrok z prodlení, neboť její výše bývá pro toho, jemuž je její uplatnění ku prospěchu, podstatně vyšší.

Počátkem roku 2001 se smluvní pokuty a úroky z prodlení účtují v okamžiku jejich vzniku bez ohledu na to, zda byly zaplacený nebo nikoliv. Představují pouze nárok věřitele, který se projevuje fakturou, uplatněním u soudu nebo upomínkou. Záleží tedy na věřiteli, zda tento nárok bude uplatňovat. Pro předpis výše vymáhané smluvní pokuty a úroků z prodlení slouží účet 544 - *Smluvní pokuty a úroky z prodlení* se zaúčtováním souvztažně s příslušným účtem závazků. Na druhé straně pro předpis částky nárokovaných smluvních pokut a úroků z prodlení se použije účet 644 - *Smluvní pokuty a úroky z prodlení* se zaúčtováním souvztažně s příslušným účtem pohledávek. Účetní postup se však rozchází s ustanovením zákona o daních z příjmů, ve kterém se za daňově uznatelné náklady považují až zaplacené smluvní pokuty a úroky z prodlení. Vzhledem k tomuto rozdílu bude poplatník nucen upravit výsledek hospodaření, a tím i základ daně. Podle § 23 odst. 3 písm. a) bod 6 zákona o daních z příjmů je nutné zvýšit výsledek hospodaření o přijaté úhrady smluvních sankcí, pokud byly v předchozích obdobích položkou snižující výsledek hospodaření. Dále pak věřitel, který vede účetnictví a postoupí pohledávku z těchto smluvních sankcí nebo u kterého pohledávka z těchto sankcí zanikne jiným způsobem než zaplacením a její výše byla v minulých zdaňovacích obdobích položkou snižující výsledek hospodaření, je povinen o částku této pohledávky zvýšit výsledek hospodaření.

4.5 Ručení

V obchodních vztazích se u běžných smluv méně často používá právního institutu ručení, který rovněž může zvýšit právní jistotu věřitele, že peněžní plnění ze smlouvy snáze

získá, pokud dlužník své povinnosti nedostojí.⁷⁾ Vznik ručení je odvislý od písemného prohlášení konkrétní osoby (ve smlouvě i mimo ni), že věřitelův nárok proti konkrétnímu dlužníku uspokojí, pokud tak neučiní dlužník sám. V takovém případě se zavázaná osoba stane dlužníkovým ručitelem a věřitel je oprávněn domáhat se plnění na ručiteli, pokud ovšem původní dlužník ani přes písemnou výzvu věřitele svůj splatný závazek nesplní. Nezaplatí-li v takovém případě dlužník ani ručitel, podává věřitel žalobu a žaluje zpravidla oba najednou, neboť za dluh odpovídají společně a nerozdílně. Písemné prohlášení ručitele věřiteli nezakládá důvod pro účtování do podvojného účetnictví. Jde pouze o zachycení informací do podrozvahové či operativní evidence.

4.6 Směnka

Jedním z právních nástrojů, který se v poslední době často používá k zajištění splatnosti pohledávek z obchodních smluv, je i směnka. Tento významný právní institut je velmi precizně upraven v zákoně č. 191/1950 Sb., o právu směnečném a šekovém, který se na základě ústavního zákona ČNR č. 4/1992 Sb. stal součástí právního řádu nově konstituované České republiky. Jde tedy o výlučně národní úpravu směnečného a šekového práva, jejíž obsah je upraven v souladu s tzv. „Ženevskými úmluvami“ o právu směnečném (Kovařík Z., 1994).

Nezbytné je věnovat se rozdílu mezi směnkou vlastní a cizí. Vlastní směnka je typická skutečností, že výstavce směnky se sám zavazuje zaplatit směnečný peníz do určité doby směnečnému věřiteli (emitent se tedy zavazuje zaplatit remitentovi). Vedle toho směnka cizí, označovaná též jako trata, se liší od směnky vlastní tím, že výstavce přikazuje třetí osobě, označované jako směnečník, aby ve stanovené lhůtě zaplatila směnečnému věřiteli směnečný peníz.

V obchodních vztazích pak použití směnky sleduje krytí peněžního dluhu ze závazkového vztahu, a taková směnka se proto označuje jako směnka krycí. Je skutečností, že z obchodní smlouvy vzniká kupř. prodávajícímu dodat zboží a kupujícímu zaplatit sjednanou cenu ve lhůtě splatnosti, v dnešních obchodních vztazích však dlouhodobě panuje nedůvěra, že kupující nezaplatí řádně a včas. Proto se dnes povinnost zaplatit ze smlouvy paralelně potvrzuje vydáním směnky.

⁷⁾ Samostatná úprava je obsažena v § 303 a násl. obchodního zákoníku.

4.6.1 Základní náležitosti směnky

Aby ovšem směnka skutečně směnkou byla, je nutné, aby splňovala zákonem stanovené náležitosti. Cizí směnka musí obsahovat:

- slovo „směnka“ musí být zahrnuto v textu listiny, tedy v souvislosti s platebním příkazem např. „Za tuto směnku zaplat’te“,
- bezpodmínečný příkaz zaplatit určitou peněžní částku tzv. směnečnou sumu, přičemž nestačí uvést jen částku, ale musí být patrné o jakou měnu jde (směnečná částka se obvykle uvádí číslicemi i slovy, pokud se částky uvedené na směnce liší, platí částka uvedená slovy),
- jméno toho, kdo má platit, tj. směnečník či trasát
- jméno toho, komu nebo na jehož řád má být placeno, tj. remitent,
- údaj splatnosti, tedy času, kdy má být placeno,
- údaj místa, kde má být placeno (v případě neuvedení tohoto údaje není směnka neplatná, nýbrž za místo placení je považováno sídlo či bydliště směnečníka),
- datum a místo vystavení směnky (jestliže není zachyceno místo vystavení, platí, že směnka byla vystavena v místě uvedeném u výstavce),
- vlastnoruční podpis výstavce.

Obsah vlastní směnky má shodné podstatné náležitosti se směnkou cizí kromě údaje směnečníka. Důvodem je skutečnost, že k placení je zavázán přímo výstavce (Bařinová D., Vozňáková I., 2003). Pokud takové náležitosti nemá, není směnkou, ale může mít význam pouze jako prostý dlužní úpis. Směnku lze také vystavit v jakémkoli cizím jazyce, pak ovšem označení směnky musí být provedeno také v tomto jazyce (kupř. německy Wechsel).

Směnečný zákon připouští pouze čtyři způsoby splatnosti směnky. Zvláštní úpravou lhůty splatnosti je tzv. *vistasměnka*. Tato směnka je splatná kdykoli při předložení směnky během jednoho roku ode dne vystavení směnky. Směnka splatná určitý čas po předložení se nazývá tzv. *lhůtní vistasměnka*. V praxi se nejčastěji používají *fixní směnky*, kdy je splatnost uvedena konkrétním datem. Směnka, která je splatná určitý čas po dni vystavení se nazývá *datosměnka*.

4.6.2 Účetní zachycení směnek z pohledu věřitele

O směnkách může směnečný věřitel účtovat ve třech různých případech:

- směnka byla nakoupena jako cenný papír za účelem krátkodobého nebo dlouhodobého uložení volných peněžních prostředků,

- získání směnky jako úhrady určité pohledávky z obchodních vztahů,
- směnka slouží pouze pro zajištění určité pohledávky.

Pokud směnka slouží pouze pro zajištění určité pohledávky, pak bude věřitel o pohledávce účtovat na účtu 311 - *Pohledávky* a směnka se zachytí pouze v podrozvahové evidenci.

V případě, kdy je směnkou hrazena určitá pohledávka, bude směnka zachycena na účtu 312 - *Směnky k inkasu* a oceněna v nominální hodnotě. Na tomto účtu se účtuje o směnkách přijatých od odběratelů a eviduje se až do jejího zaplacení od dlužníka. Rozdíl mezi směnečnou sumou a hodnotou pohledávky, která je směnkou zaplacená (úrokový výnos), se účtuje v okamžiku nabytí směnky souvztažně s příslušnými účty finančních výnosů. Tento rozdíl je nutné časově rozlišit, pokud se časově a věcně vztahuje i k jinému než běžnému účetnímu období (Kunešová-Skálová J., 1997). Když však majitel směnky nechce čekat na datum splatnosti směnky a potřebuje získat peněžní prostředky dříve, může směnku:

- prodat,
- uhradit směnkou svůj splatný závazek,
- předložit bance směnku k eskontu.

Prodej směnky získané jako platební prostředek

Při prodeji směnek bude zaúčtována nominální cena směnky na nákladový účet 546 - *Odpis pohledávky* a tržba z prodeje bude zachycena na výnosový účet 646 - *Výnosy z odepsaných pohledávek*. Nominální hodnota směnky zúčtovaná při prodeji do nákladů je daňově uznána jen do výše tržby z prodeje směnky. Úrokové náklady i výnosy ze směnek, včetně eskontu směnek jsou daňově účinné.

Eskont směnky

Majitel směnky může požádat banku o eskont směnky. Eskont směnky bankou tedy představuje předložení směnky před lhůtou její splatnosti bance, která poskytne remitentovi úvěr. Na odkup směnky však není právní nárok. Banka tedy sama rozhodne, zda a za jakých podmínek odkoupí směnku. Banka uzavře s věřitelem smlouvu o eskontním úvěru, čímž se stane právoplatným majitelem směnky. Úvěry jsou evidované u účetní jednotky na účtu 232 - *Eskontní úvěry* (krátkodobé) a na účtu 461 - *Bankovní úvěry* (dlouhodobé). O předání směnky bance se účtuje jako o pohledávce na účtu 313 - *Pohledávky za eskontované cenné papíry*. Po zaplacení směnky dlužníkem bance je zrušena pohledávka na účtu 313 i závazek na účtu 232.

Pokud však dlužník bance směnku neuhradí, banka vrátí směnku remitentovi a požaduje splacení eskontního úvěru (Bařinová D., Vozňáková I., 2003).

***Př:** Eskont směnky – Společnost A má pohledávku za odběratelem v hodnotě 476 000 Kč splatnou v prosinci 2004. Dne 1. 1. 2005 byla na tuto pohledávku vystavena směnka na nominální hodnotu 484 500 Kč (směnka je splatná 1. 9. 2005). V únoru společnost předložila tuto směnku bance k eskontu. Jak bude vypadat účetní zachycení z pohledu věřitele?*

1) Počáteční zůstatek pohledávky	476 000,-	311 /
2) Úhrada pohledávky směnkou		
- hodnota pohledávky	476 000,-	311
- úrok	8 500,-	662
- nominální hodnota směnky	484 500,-	312 /
3) Předložení směnky bance k eskontu	484 500,-	313 / 312
4) Poskytnutí eskontního úvěru		
bankou na bankovní účet		
- nominální hodnota směnky	484 500,-	/ 232
- poplatek za eskont	7 900,-	568
- na účet převedeno	476 600,-	221
5) Dlužník bance za směnku zaplatí:		
- avízo banky o úhradě směnky dlužníkem	484 500,-	232 / 313
6) Dlužník bance včas nezaplatí:		
- banka vrátí směnku klientovi	484 500,-	312 / 313
- splacení úvěru i poplatku bance	484 500,-	232 / 221

4.7 Zástavní právo

K zajištění pohledávek většího rozsahu se pak často používá institut zástavního práva, který je upraven i pro oblast obchodních vztahů v § 152 a násl. občanského zákoníku. Základem zástavního práva je poskytnutí zástavy věřiteli k tomu, aby svou pohledávku, kterou dlužník včas a řádně neuhradí, uspokojí ze zástavy. Zástavou mohou být věci movité i nemovité, ale i podnik, věc hromadná, soubor věcí, pohledávka nebo jiné majetkové právo, pokud to jeho povaha připouští, byt nebo nebytový prostor ve vlastnictví, obchodní podíl ve společnosti, cenný papír. Zákon stanoví jak zástavní právo vzniká; pro účel této práce je

nejdůležitější vznik zástavního práva na základě smlouvy. Častá je zástava věcí nemovitých, která je používána především v případech poskytnutí úvěrů peněžním ústavem. Za nemovitosti se považují pozemky, stavby, ale i byty a nebytové prostory ve vlastnictví. Jsou-li nemovitosti zapsány v katastru nemovitostí, vznikne zástavní právo k nim vkladem do katastru nemovitostí. Zástavní právo k věcem movitým vzniká zpravidla jejich odevzdáním zástavnímu věřiteli; toto odevzdání může však být nahrazeno předáním věci do úschovy nebo ke skladování pro zástavního věřitele. Dlužno ještě podotknout, že zástava je zpravidla ve vlastnictví přímého dlužníka a pak hovoříme o zástavě vlastní. Třetí osoba však může mít ve vlastnictví nemovitost a zastavit ji za dluhy někoho jiného; pak se hovoří o zástavě cizí. Není-li pohledávka zajištěná zástavním právem splněna včas, dojde k uspokojení zástavního věřitele z výtěžku jejího zpeněžení. Zástava se zpravidla zpeněžuje ve veřejné dražbě nebo soudním prodejem zástavy; tyto postupy podrobně upravuje zákon. Jak již bylo řečeno, používají zástav nemovitostí především úvěrující peněžní ústavy, ale dlužno říci, že se zástavní praxe postupně rozšiřuje i na jiné větší pohledávky z obchodních vztahů.

4.8 Kompenzace pohledávek

Z hlediska systémového nepatří sice do kategorie zajištění závazků tzv. kompenzace pohledávek, neboť jde o právní institut směřující k zániku pohledávek, nicméně z hlediska komplexnějšího pohledu na zkoumanou problematiku je žádoucí se právě zde i o tomto praktickém nástroji zmínit. Až na výjimky jde pak o to docílit poměrně jednoduchou cestou vlastně úhrady již pohledávky vzniklé a současně splatné. Právní úprava kompenzace je obsažena pro účely obchodních závazků v obchodním zákoníku, ale i zde je celý rozsah problematiky nutno zkoumat v kontextu s odpovídající úpravou zákoníku občanského.⁸⁾ Odmyslíme-li, vzhledem k složité právní úpravě, od různých výjimek, pak zjednodušené schéma kompenzace spočívá v tom, že oba obchodní partneři jsou na základě samostatných smluv navzájem dlužníky a věřiteli peněžních dluhů. Jsou-li takové dvě pohledávky proti sobě jdoucí splatné (hovoří se o tom, že se pohledávky setkaly), pak postačí, že jeden z věřitelů učiní oznámení druhému věřiteli, že provedl zápočet těchto splatných pohledávek, samozřejmě pouze do výše započitatelné pohledávky. Okamžikem střetu je pak den, kdy nastala splatnost pohledávky později splatné.

⁸⁾ Jedná se o § 358 a násl. obchodního zákoníku a § 580 a násl. občanského zákoníku.

V obchodním světě je ovšem uvedený školský případ méně častý, neboť se právě nikoli často stává, že dva věřitelé jsou současně sobě navzájem dlužníky. Podstatně častější případy se stávají, když se vzájemný zápočet realizuje za účasti více věřitelů a dlužníků. Někdy lze dokonce shledat i mnohostranné zápočty, které jsou platné, pokud je ovšem dodržen nezbytný právní postup. I tady poslouží stručný obecný příklad: Věřitel A má pohledávku za dlužníkem B. Dlužník B je současně věřitelem pohledávky vůči dlužníku C. Postoupí-li věřitel A svou pohledávku za dlužníkem B na C za dohodnutou cenu, stane se osoba C vedle svého dlužnictví vůči B současně věřitelem vůči B a provede kompenzaci. Ještě nedávný poměrně neutěšený stav vymáhání pohledávek vedl k tomu, že vznikly obchodní firmy, které se za úplatu zabývají vyhledáváním vhodných subjektů, mezi nimiž bylo možno provádět rozsáhlé postupování pohledávek v zájmu následné kompenzace pohledávek a závazků.

5. POSTOUPENÍ POHLEDÁVEK

Obchodování s vlastními pohledávkami je také jednou z možností, jak zajistit pohledávku, i když za cenu určité ztráty.

Právní úprava postoupení pohledávky je obsažena v občanském zákoníku.⁹⁾ V praxi pak postoupení pohledávky jinému subjektu znamená, že tento subjekt se stává věřitelem namísto postupitele vůči témuž dlužníkovi. Věřitel může postoupit pohledávky jinému subjektu bez souhlasu dlužníka. Postupitel je však povinen o této skutečnosti informovat dlužníka poté, co je pohledávka postoupena. Postoupení pohledávky musí být vždy upraveno písemnou smlouvou mezi postupitelem (původním věřitelem) a postupníkem (novým věřitelem). S postoupenou pohledávkou přecházejí na nového věřitele veškerá práva i příslušenství k pohledávce včetně všech lhůt (Bařinová D., Vozňáková I., 2003). Nejčastějšími důvody postoupení pohledávek jsou:

- úplatný převod pohledávky,
- postoupení pohledávky za účelem splnění dluhu,
- bezúplatný převod pohledávky (dar),
- postoupení pohledávky za účelem poskytnutí úvěru,
- postoupení pohledávky za účelem zajištění závazku (Kunešová-Skállová J., 1997).

5.1 Úplatné postoupení pohledávky

Účetní hodnota postupované pohledávky se zachycuje do nákladů na účet 546 - *Odpis pohledávky*. Výnos z postoupení pohledávky se zachytí na účet 646 - *Výnosy z odepsaných pohledávek*.

Podle § 24 odst. 2 písm. s) zákona o daních z příjmů se za daňový výdaj (náklad) považuje u poplatníka, který vede účetnictví:

- *jmenovitá hodnota* pohledávky při jejím postoupení, a to do výše příjmu plynoucího z jejího postoupení,
- *pořizovací cena* u pohledávky nabyté postoupením, a to do výše příjmu plynoucího z její úhrady dlužníkem nebo postupníkem při jejím následném postoupení.

Pokud postupitel vytvořil v minulosti k pohledávce zákonnou opravnou položku, pak je nutné její výši zohlednit, aby nebyl zrušen efekt, kterého se dosáhlo její tvorbou. Hodnota pohledávky je totiž daňově účinná do výše příjmů z postoupení zvýšené o vytvořenou

⁹⁾ Jedná se o § 524 a násl. občanského zákoníku.

zákonnou opravnou položku. U pohledávky postoupené před lhůtou splatnosti je hodnota pohledávky daňově účinná do výše příjmů z postoupení zvýšené o diskont připadající na zbývající dobu do lhůty splatnosti.

Od 1. 1. 2006 má postupník právo tvořit zákonné opravné položky k rozvahové hodnotě pohledávky pouze za předpokladu, že uhradil její pořizovací cenu. Postupník může pohledávku nabytou postoupením následně postoupit dalšímu subjektu.

Postupované pohledávky dělíme na 2 skupiny:

A) Postoupení pohledávky před lhůtou splatnosti

Př: Společnost A má pohledávku za odběratelem ve výši 100 000 Kč s termínem splatnosti 3 měsíců, ovšem po prvním uplynulém měsíci od vystavení faktury potřebuje peníze ihned. Proto postoupí tuto pohledávku postupníkovi za 95 000 Kč.

Společnost utrpí z tohoto obchodu ztrátu 5 000 Kč. Pro uplatnění a uznání ztráty v daňovém priznání musí společnost doložit, že ztráta (odměna postupníka) odpovídá obvyklému diskontu, tj. úroku, který by společnost musela zaplatit za získání peněžních prostředků ve výši 95 000 Kč na dobu 2 měsíců.

B) Postoupení pohledávky po lhůtě splatnosti

Pro daňové účely se porovnává výnos z postoupení a hodnota postoupené pohledávky. Pokud z postoupení plyne zisk, pak tento zisk vstupuje do základu daně. Naproti tomu ztráta z postoupení pohledávky je daňově neúčinná. Při postoupení pohledávek účetní jednotka vykazuje v 99 % hospodářský výsledek – ztrátu. Základ daně z této transakce tedy bude roven nule.

Př: Společnost A eviduje ve svém účetnictví neuhrazenou pohledávku ve jmenovité hodnotě 800 000 Kč vydanou 20. 10. 2004, splatnou 2. 11. 2004. V roce 2005 společnost nevyužila tvorbu zákonné opravné položky. Dne 15. 02. 2006 se společnost rozhodla postoupit pohledávku společnosti B ve výši 450 000 Kč. Jak bude vypadat účtování u postupitele a jaký bude daňový dopad v roce 2006?

1) Vznik pohledávky	800 000,-	311 / 604
2) Tržba z postoupení pohledávky	450 000,-	378 / 646
3) Zúčtování hodnoty pohledávky	800 000,-	546 / 311

Je nutné posoudit daňovou uznatelnost částky 800 000 Kč na účtu 546. Jmenovitá hodnota pohledávky 800 000 Kč je daňově účinná do výše tržby 450 000 Kč. Částka 350 000 Kč je

tedy daňově neúčinným nákladem. Z postoupení vykáže společnost ztrátu ve výši 350 000 Kč (800 000 – 450 000) a daňový základ tedy bude roven nule.

Společnost A placení pohledávky nevymáhala u soudu. K datu 31. 12. 2005 společnost využila tvorbu zákonné opravné položky ve výši 20 % z neuhrazené hodnoty pohledávky.

a) Jak bude vypadat účtování u postupitele a jaký bude daňový dopad v roce 2006?

1) Vznik pohledávky	800 000,-	311 / 604
2) Tvorba zákonné opravné položky 20 %	160 000,-	558 / 391
3) Tržba z postoupení pohledávky	450 000,-	378 / 646
4) Zúčtování postoupené pohledávky	800 000,-	546 / 311
5) Zúčtování opravné položky	160 000,-	391 / 558
6) Úhrada pohledávky z postoupení	450 000,-	221 / 378

Jmenovitá hodnota pohledávky 800 000 Kč na účtu 546 je daňově účinná pouze do výše tržby 450 000 Kč zvýšené o vytvořenou zákonnou opravnou položku 160 000 Kč. Daňově uznatelný náklad tedy činí 610 000 Kč (450 000 + 160 000). Z postoupení vznikla tedy daňově neúčinná ztráta 190 000 Kč. Společnost v tomto roce vykáže účetní ztrátu ve výši 190 000 Kč (640 000 – 450 000). Z toho plyne, že daňový základ bude roven nule.

b) Jak bude vypadat účtování u postupníka za předpokladu, že v roce 2006 dojde k úplné úhradě pohledávky?

Společnost B musí jmenovitou hodnotu pohledávky ve výši 800 000 Kč evidovat v podrozvahové evidenci a dále může vytvořit zákonnou opravnou položku ve výši 20 % z pořizovací ceny pohledávky (20 % z 450 000). Po úhradě pohledávky v její plné výši je nutné odúčtovat pohledávku z podrozvahové evidence a zrušit zákonnou opravnou položku.

1) Nabytí pohledávky postoupením	450 000,-	311 / 379
2) Úhrada za postoupení	450 000,-	379 / 221
3) Tvorba zákonné opravné položky	90 000,-	558 / 391
4) Úhrada pohledávky dlužníkem	450 000,-	221 / 311
5) Úhrada nad pořizovací cenu pohledávky	350 000,-	221 / 646
6) Zúčtování zákonné opravné položky	90 000,-	391 / 558

Částka 350 000 Kč na účtu 646 je zdanitelným výnosem a je také součástí základu daně.

5.2 Postoupení pohledávky za účelem splnění dluhu

Při tomto typu transakce musí být uzavřena smlouva písemnou formou, ve které věřitel (postupitel) poskytuje svou pohledávku třetí osobě (postupníkovi) za účelem splnění dluhu, který u postupníka má. Postupitel je tedy současně dlužníkem postupníka a postoupení pohledávky slouží jako způsob splnění dluhu. Právní vztah dlužníka a věřitele je zde představován postupitelem a postupníkem, kdy postupitel jako dlužník převádí svou pohledávku za účelem splnění dluhu na postupníka jako věřitele a ten s tímto způsobem splnění dluhu souhlasí.

Postup účtování u postupitele:

- účtuje se mezi účty pohledávek a závazků (tento způsob je vhodný za předpokladu rovnosti mezi pohledávkou a závazkem)
- pohledávka je zúčtována do nákladů, závazek do výnosů

Postupník může zachytiti nabytí pohledávky opět dvěma způsoby:

- účtování v rámci analytické evidence místo pohledávky za subjektem A bude mít pohledávku za subjektem B
- zúčtování pohledávky za subjektem A do nákladů a získání pohledávky B zaúčtováním proti výnosům

Př: Společnost A má pohledávku za společností B ve výši 200 Kč, kterou se rozhodla postoupit společnosti C za účelem splnění závazku ve výši 150 Kč, který ke společnosti C eviduje z titulu nákupu služeb.

a) Jak bude vypadat účtování u postupitele a jaký bude daňový dopad?

1) Počáteční zůstatek pohledávky	200,-	311.B /
2) Počáteční zůstatek závazku	150,-	/ 321.C
3) Zúčtování pohledávky do nákladů	200,-	546 / 311.B
4) Zúčtování závazku do výnosů	150,-	321.C / 646

Při postoupení pohledávky v hodnotě 200 Kč za účelem splnění závazku ve výši 150 Kč vzniká u společnosti A účetní ztráta ve výši 50 Kč. Daňový základ však bude nula, neboť za daňový výdaj je považována hodnota pohledávky pouze do výše výnosu z postoupení. Daňový základ by mohl být ovlivněn v případě vytvoření zákonné opravné položky k pohledávce.

b) Jak bude vypadat účtování u postupitele a jaký bude daňový dopad v případě, že pohledávka v hodnotě 200 Kč se rovná uhrazovanému závazku?

1) Počáteční zůstatek pohledávky	200,-	311.B /
2) Počáteční zůstatek závazku	200,-	/ 321.C
3) Zúčtování pohledávky do nákladů	200,-	546 / 311.B
4) Zúčtování závazku do výnosů	200,-	321.C / 646

Při postoupení pohledávky za účelem splnění závazku o stejné nominální hodnotě nevzniká žádný hospodářský výsledek, operace je daňově neutrální.

5.3 Bezúplatný převod pohledávky

S pohledávkami lze všelijak nakládat, a proto je tedy možné postoupit pohledávku s úmyslem darování. Za jakým účelem k postoupení pohledávky dochází, je věcí účastníků smlouvy o postoupení pohledávky. Aby tato smlouva byla platná, je nutné dodržet písemnou formu. Postupitel (dárce) se ve smlouvě zavazuje poskytnout postupníkovi (obdarovanému) určitý majetkový prospěch a postupník tento dar přijímá. Postupitel k tomuto úkonu však nemá právní povinnost.

Př: Společnost A eviduje ve svém účetnictví pohledávku ve jmenovité hodnotě 100 000 Kč a rozhodla se tuto pohledávku darovat společnosti B. Společnost B tuto pohledávku přijímá. Darovací daň z této pohledávky činí 10 000 Kč.

a) Jak bude vypadat účtování u postupitele a jaký bude daňový dopad?

1) Počáteční zůstatek pohledávky	100 000,-	311 /
2) Bezúplatný převod (dar)	100 000,-	543 / 311

Dary nejsou výdajem na dosažení, zajištění a udržení příjmů podle ustanovení § 25 odst. 1 písm. t) zákona o daních z příjmů.

Pokud by tento dar byl v souvislosti s § 20 odst. 8 zákona o daních z příjmů, mohou právnické osoby hodnotu daru považovat za odčitatelnou položku a snížit o ni daňový základ. Od základu daně sníženého podle § 34 lze odečíst hodnotu darů poskytnutých obcím, právnickým osobám se sídlem na území České republiky, jakož i právnickým osobám, které jsou pořadateli veřejných sbírek podle zvláštního zákona, a to na financování vědy a vzdělání, výzkumných a vývojových účelů, kultury, školství, na policii, na požární ochranu, na podporu a ochranu mládeže, na ochranu zvířat, na účely sociální, zdravotnické, ekologické,

humanitární, charitativní, náboženské pro registrované církve a náboženské společnosti, tělovýchovné a sportovní, a politickým stranám a politickým hnutím na jejich činnost, dále fyzickým osobám s bydlištěm na území České republiky provozujícím školská a zdravotnická zařízení a zařízení na ochranu opuštěných zvířat, pokud hodnota daru činí alespoň 2000 Kč. V úhrnu lze však odečíst nejvýše 5 % ze základu daně.

U fyzických osob, které vedou podvojný účetnictví platí ustanovení § 15 odst. 1 zákona o daních z příjmů. Od základu daně lze odečíst hodnotu darů poskytnutých osobám, které jsou vymezeny stejně jako pro právnické osoby. Dále jsou stanoveny omezující podmínky:

- úhrnná hodnota darů přesáhne 2 % ze základu daně a nebo činí alespoň 1000 Kč,
- nejvíce lze odečíst dary do výše 10 % ze základu daně.

b) Jak bude vypadat účtování u postupníka a jaký bude daňový dopad?

1) Přijatý dar	100 000,-	311 / 413
2) Daň darovací- předpis	10 000,-	538 / 345
3) Úhrada daně	10 000,-	345 / 221

Podle § 15 odst. 8 zákona o daních z příjmů není hodnota daru předmětem daně z příjmů. Tato právnická osoba je však poplatníkem daně darovací a je proto povinna tuto daň uhradit. Zaplacená daň darovací však není výdajem na dosažení, zajištění a udržení příjmů.

6. VYMÁHÁNÍ ÚHRADY POHLEDÁVKY

I když jsme, poněkud zjednodušeně, naznačili postupy, které mají vytvořit podmínky, aby pohledávka z obchodního styku byla co nejlépe zajištěna, zůstává otázka skutečné, dobrovolné její úhrady stále otevřenou záležitostí.

Nejsou výjimkou případy, že se dlužník zaváže všemi možnými cestami ujistit, že je důvěryhodný, v rozhodném okamžiku se však ukáže, že jeho důvěryhodnost byla přeceněna a že se zaplacení dluhu začíná vyhýbat. Na druhou stranu se ovšem stane, že dlužník přecenil úspěšnost svých podnikatelských aktivit, přestal být dostatečně úspěšný a nedostává se mu finančních prostředků. Ani takový dlužník nezaplatí svůj dluh, i když přechodná (ale někdy i dlouhodobá) insolvence se od záměru nezaplatit výrazně liší. Právě ona insolvence, která je vyvolána neplacením dluhů dalších dlužníků, v sobě nese nebezpečí dominového efektu.

Nezávisle na cestách, které k nezaplacení pohledávky vedly, nezbyvá věřiteli než vytvořit podmínky, aby jeho nároky byly zachovány. Nejběžnějším způsobem jednoduchého vymáhání pohledávek je upomínání úhrady pohledávek s možným vystavením faktury na příslušný úrok z prodlení. Neuhrazené pohledávky se můžeme dále domáhat pomocí žaloby uplatněné u soudu. Věřiteli pak vznikají další, především administrativní náklady např. za posílání upomínek, soudní výlohy aj.

6.1 Členění pohledávek po lhůtě splatnosti

Pohledávky po lhůtě splatnosti dělíme na tři druhy:

- sporné – dlužník nesouhlasí s určitou náležitostí pohledávky (částka, doba splatnosti, formální náležitosti aj.)
- pochybné – dlužník byl vyzván k úhradě (upomínky, soudní řízení)
- nedobytné – pohledávka má znaky nenávratnosti nebo je částečně návratná v malé hodnotě (např. pohledávka za dlužníky v konkursním a vyrovnacím řízení)

Pokud budou vyčerpány všechny možnosti, jak vydobýt dlužné částky, budeme hovořit o pohledávce nedobytné. Pohledávka se může stát nedobytnou například i proto, že právnická osoba za kterou vznikla pohledávka, byla vymazána z obchodního rejstříku. Nebo proto, že dlužník zemřel a nemá právního nástupce.

6.2 Inkasní kanceláře

Společnost může vymáhat pohledávky vlastními silami či pomocí specializovaných inkasních společností. Pro rozhodnutí, jakou cestu má společnost zvolit, mohou být rozhodující náklady spojené s vymáháním pohledávek. Při vymáhání pohledávek vlastními silami, může být těžké odhadnout tyto náklady, neboť nejsou vidět v účetnictví. Mohou být zahrnuty v mzdových nákladech, poštovním nebo cestovním. Naproti tomu náklady, které vzniknou při zapojení inkasní kanceláře, jsou podloženy daňovými doklady a jsou tedy daňově uznatelným nákladem. Inkasní kanceláře zpravidla pohledávky neodkupují, pouze zastupují klienty na základě plné moci nebo mandátní smlouvy. Tyto kanceláře se specializují na vymáhání v oblasti pohledávek mimosoudní, ale i soudní cestou. I zde se však nabízí otázka, zda se inkasní kancelář o pohledávky dokáže postarat a nebude pohledávky realizovat na vlastní účet. Je tedy vhodné ověřit si její služby nejdříve na menší skupině pohledávek.

6.3 Uplatňování pohledávek soudní cestou

Z hlediska účetního znamená zahájení soudního řízení možnost vytvořit zákonnou opravnou položku k nepromlčené pohledávce až do výše 100 %, je-li pohledávka více než 36 měsíců po splatnosti. Je tedy v zájmu věřitele, aby svou pohledávku uplatnil v rámci soudního řízení a věnoval ji velkou pozornost z hlediska promlčecích lhůt. Pokud je již pohledávka promlčena má to pro daňové účely značný vliv, neboť opravné položky se tvoří podle § 8a zákona o rezervách pouze k nepromlčeným pohledávkám a tudíž je nutno tuto opravnou položku rozpustit do výnosů. Na tomto místě je tedy nutné uvést dva právní nástroje, které souvisejí s včasností žalob podaných u soudu.

6.3.1 Promlčení pohledávek

Nejprve je proto nutné zmínit se o promlčení pohledávky. V obchodně právních vztazích je problematika promlčení upravena v ustanovení § 387 a násl. obchodního zákoníku, když dlužno podotknout, že zejména délka promlčecích lhůt, je ve srovnání práva občanského s právem obchodním zásadně jiná. Promlčení je právní institut, který poskytuje jistý druh právní jistoty zpravidla dlužníkovi (a nemusí jít ovšem jen o dluh peněžní), který způsobuje nevymahatelnost dluhu po uplynutí zákonem stanovené lhůty, pokud ovšem věřitel v průběhu běhu této lhůty neučiní zákonem stanovené kroky k tomu, aby důsledky marného

uplynutí promlčení lhůty nenastaly. Spojujeme-li uplynutí promlčecí lhůty s právní jistotou dlužníka, pak máme na mysli, že po určité zákonem stanovené lhůtě již nemůže být věřitelem veden jednoznačně úspěšný spor ohledně jeho pohledávky, i když je existence této pohledávky nepochybná. Tyto pohledávky ve svých důsledcích vedou k tomu, že se nemohou u soudu objevovat úspěšné spory, v nichž jde o pohledávky, které vznikly kupř. před deseti lety. Významným pohledem na povahu promlčecí lhůty je, že jejím marným uplynutím sám právní nárok nezanikne, nelze ho však úspěšně uplatnit u soudu, pokud dlužník po právu namítne právě promlčení. Z toho se pak ovšem podává, že takovému neúspěšně uplatněnému nároku u soudu (žaloba byla zamítnuta) nestojí v cestě, když i po vynesení zamítavého rozsudku dlužník sám dobrovolně vůči věřiteli svůj dluh splní.

6.3.2 Uznání závazku

Pro závazkové vztahy uzavřené podle občanského zákoníku platí podle § 101 občanského zákoníku tříletá promlčecí doba, podle obchodního zákoníku platí podle § 397 obchodního zákoníku čtyřletá promlčecí doba a její počátek je dán dnem následujícím po splatnosti faktury. Je tedy nepochybné, že věřitel ve svém zájmu musí právě otázce promlčení věnovat zásadní pozornost. Existují samozřejmě i nástroje, které uvedenou promlčecí lhůtu prodlužují. Sem patří právní institut uznání závazku, obsažený pro účely obchodně právních vztahů v § 323 obchodního zákoníku. Určitý závazek popsany co do důvodu a výše musí být dlužníkem uznán písemně. Toto uznání platí samozřejmě na nepromlčené pohledávky, ale i pohledávky takto uznané, ale již promlčené, vlastně znovu ožijí. Dojde-li tedy k takovému uznání pohledávky, na kterou se vztahuje čtyřletá promlčecí lhůta, pak běží od okamžiku tohoto uznání tato čtyřletá promlčecí lhůta znovu. Jde-li o pohledávku ještě nepromlčenou, pak stanoví zákon, že placení úroků z tohoto dluhu, či částečné splnění tohoto dluhu má stejné účinky jako jeho písemné uznání, pokud jsou ovšem splněny další podmínky uvedené v § 407 odst. 2 a 3 obchodního zákoníku.

***Př:** Společník společnosti A zakoupil pro účely vedení společnosti tiskárnu. V kupní smlouvě uvedl společnost A jako kupujícího. Současně si zakoupil tiskárnu pro soukromé účely. Kterými ustanoveními se budou tyto kupní smlouvy řídit?*

Pro prodávající organizaci vzniká pohledávka na základě uzavřené kupní smlouvy. Kupní smlouva mezi podnikateli se bude řídit ustanoveními podle § 409 až § 470 obchodního

zákoníku, kupní smlouva mezi podnikatelem a občanem se bude řídit ustanoveními podle § 588 až § 627 občanského zákoníku.

***Př:** Společnost A provedla služby pro občana a vystavila mu fakturu na částku 70 000 Kč se splatností 15. 6. 2002. Protože pohledávka nebyla ani do konce roku 2005 uhrazena, zaslala společnost občanovi v rámci uzávěrkových prací za rok 2005 dopis se žádostí o uznání závazku. Občan uznání závazku potvrdil. Bude soudní vymáhání pohledávky úspěšné?*

Uznáním závazku dlužníkem po uplynutí promlčecí doby začíná běžet nová tříletá promlčecí doba, proto soudní vymáhání úhrady na základě podané žaloby bude úspěšné.

***Př:** Společnost A vystavila společnosti B fakturu na částku 150 000 Kč, splatnou 12. 4. 2001. Na písemné urgence dlužník nereagoval, a proto se společnost A rozhodla 1. 7. 2005 podat žalobu na zaplacení neuhrazené pohledávky. Bude soudní vymáhání pohledávky úspěšné?*

Protože věřitel podává žalobu až po uplynutí promlčecí doby, je tato pohledávka obtížně soudně vymahatelná. Právo na plnění povinnosti druhé strany však nemůže být soudem přiznáno, jestliže dlužník namítne promlčení pohledávky po uplynutí promlčecí doby.

***Př:** Společnost A vystavila společnosti B fakturu na částku 98 000 Kč, splatnou 12. 4. 2001. Protože faktura nebyla ani přes urgence do dne 1. 7. 2005 uhrazena, sdělila společnost A dlužníkovi, že pohledávku bude vymáhat soudní cestou. Dlužník tedy 28. 7. 2005 fakturu uhradil. Má společnost B nějakou možnost požadovat zaplacenou částku zpět, když následně po uhrazení zjistila, že úhradu provedla po uplynutí promlčecí doby?*

Společnost B nemá žádnou možnost získat zaplacené peněžní prostředky zpět. Protože podle § 389 obchodního zákoníku platí, že pokud dlužník splní svůj závazek po uplynutí promlčecí doby, není oprávněn požadovat vrácení toho, co plní, i když nevěděl v době plnění, že promlčecí doba již uplynula. Kdyby však při podání žaloby společnost B namítla u soudu promlčení pohledávky, nemusela by žalovanou částku uhradit.

Před další kapitolou je nezbytné připomenout, že neprávnícká praxe často nerozlišuje mezi jednotlivými fázemi občanského soudního řízení. Proto nebude na škodu připomenout, že nezaplacená pohledávka musí být nejprve zjištěna soudem, který v tomto směru vydá rozsudek (nebo platební rozkaz). Tato fáze je nazývána řízením nalézacím. Když pak ani na základě pravomocného rozhodnutí soudu dlužník ve lhůtě svou povinnost vyplývající z rozsudku nesplní, přistoupí věřitel k řízení o výkon rozhodnutí, které je označováno jako

řízení exekuční. Obě tyto fáze řízení jsou podrobně upraveny v právním předpise, označeném jako občanský soudní řád.

6.3.3 Soudní řízení nalézací

Postup uplatňování nároků u soudu a vlastní projednání věci až do konečného soudního rozhodnutí je poměrně složitý postup. Pro účely této práce však postačí, budeme-li sledovat osud žaloby ohledně peněžní pohledávky z obchodního styku.

Předně musí taková žaloba dostatečně přesně specifikovat základní údaje o účastnících, případně o jejich právních zástupcích, musí vylíčit rozhodující skutečnosti, o něž se uplatňovaný nárok opírá a označit důkazy o nich. Ze žaloby musí být patrné, čeho se žalobce vůči žalovanému domáhá. Posléze uvedený údaj je označován jako žalobní petit. Je ovšem velmi důležité posoudit, u kterého soudu bude nutno žalobu podat. Zde rozlišuje občanský soudní řád příslušnost věcnou a příslušnost místní. U peněžních sporů obchodní povahy je zpravidla věcně příslušný okresní soud, pokud ovšem žalovaný základ nepřesáhne 100 000 Kč (bez příslušenství). Je-li ovšem žalovaná částka vyšší, je příslušný soud krajský. Pokud byla spolehlivě určena příslušnost věcná, nutno stejně důsledně posoudit příslušnost místní, která je obvykle dána tzv. obecným soudem žalovaného.

Je-li uplatněno právo na peněžité plnění a je-li nárok v žalobě dostatečně doložen, může soud vydat tzv. platební rozkaz (§ 172 a násl. občanského soudního řádu), v němž uloží žalovanému, aby do 15 dnů od doručení platebního rozkazu pohledávku s příslušenstvím žalobci zaplatil, nebo aby proti platebnímu rozkazu podal odpor. Pokud se žalovaný brání včas podaným odporem, platební rozkaz soud zruší a nařídí jednání ve věci.

Zaplatí-li žalovaný žalovanou částku ve stanovené lhůtě, je spor ukončen, a protože bylo plnění poskytnuto, není dán ani důvod pro řízení exekuční. Pokud ovšem žalovaný ve stanovené lhůtě nezaplatí a ani nepodá odpor proti platebnímu rozkazu, stane se platební rozkaz uplynutím uvedené lhůty pravomocným a vykonatelným a bude nutné se plnění domáhat v řízení exekučním, pokud se důsledků žalovaný nezalekne a před exekucí sám nezaplatí.

V případech, kdy soud nevydá platební rozkaz, nebo když musí platební rozkaz zrušit, nařídí jednání. Při tomto jednání vyslechne soud účastníky, vyslechne svědky, případně nechá vyhotovit znalecký posudek, posoudí průběh jednání a důkazy, a poté vydá rozsudek, zda žalobu zamítne nebo nároky žalovanému přisoudí. Účastníci se mohou proti rozsudku odvolat písemným podáním adresovaným druhoinstančnímu soudu prostřednictvím soudu, který rozhodl v instanci první, a to do 15 dnů od jeho doručení. Odvolací soud pak rozsudek

prvoinstančního soudu potvrdí, zruší, nebo zruší a vrátí věc k novému projednání první instanci. Neodvolá-li se účastník soudního řízení proti prvoinstančnímu rozsudku ve stanovené lhůtě, nabývá rozsudek právní moci.

Ani pravomocné a vykonatelné rozhodnutí soudu, nemusí být a také často nebývá žalovaným dobrovolně plněno. Pak ovšem nezbyvá, než se domáhat plnění v druhé fázi soudního řízení.

6.3.4 Exekuční řízení

Zdá se na první pohled, že schema: rozhodnutí v právní moci - vykonatelné - nařízení výkonu - vlastní výkon platí obecně. Právní úprava zná ještě jeden postup, který zjednodušuje postup v řízení nalézacím. Jde totiž o postup v ustanoveních § 71 a násl. zákona č 358/1992 Sb., o notářském řádu. Tomu má sloužit instituce tzv. *notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti*. Jde v podstatě o zápis o dohodě, v níž se dlužník věřiteli zaváže splnit pohledávku nebo jiný nárok věřitele ze závazkového právního vztahu. Dlužník pak v zápise výslovně svolí k tomu, aby podle tohoto zápisu byl nařízen a proveden výkon rozhodnutí (exekuce), jestliže řádně a včas svou povinnost nesplní.

Dostáváme se tedy k základní podmínce řízení exekučního, jímž je pravomocné a vykonatelné rozhodnutí soudu, nebo právě popsany notářský zápis.

Nejprve však bude nutné stručné pojednání o právní úpravě výkonu rozhodnutí tak, jak je obsažena v části šesté občanského soudního řádu. Jde-li o výkon rozhodnutí pro peněžní plnění, pak je nutné, aby v návrhu oprávněný uvedl, jakým způsobem má být výkon rozhodnutí proveden. U peněžních pohledávek pak jde o srážky ze mzdy, přikázání pohledávky nebo prodej věcí a nemovitostí. Nabylo-li usnesení soudu o nařízení exekuce právní moci, postará se soud o jeho provedení a k některým agendám s výkonem související pověří příslušného soudního vykonavatele. Je-li provedení výkonu rozhodnutí úspěšné, uspokojí se nároky oprávněného. Neúspěšnost výkonu rozhodnutí pak zpravidla vede k použití jiného druhu nařízení výkonu rozhodnutí.

Nyní se vrátíme ke vzpomenuté právní úpravě, která je obsažena v zákoně č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti. Nejprve je třeba zdůraznit, že činnost podle tohoto zákona vykonávají soudní exekutoři, t.j. fyzické osoby, které splňují požadavky stanovené zákonem a které jmenuje na návrh Exekutorské komory České republiky ministr spravedlnosti..

Nejobvyklejší cesta, jak zajistit provedení exekuce soudním exekutorem, spočívá v tom, že u příslušného okresního soudu podává oprávněný písemný návrh, v němž je také uveden soudní exekutor. Způsoby výkonu rozhodnutí jsou totožné s výčtem obsaženým v občanském soudním řádu. Výhodou tohoto postupu je, že soudní exekutor sám volí způsoby výkonu rozhodnutí podle majetkových poměrů povinného. V tomto směru pak ustanovený exekutor vydává tzv. exekuční příkaz.

Nevýhodou tohoto zákona je ovšem skutečnost, že exekutor má nárok na poskytnutí zálohy, která se nevrací v případě, že exekuční řízení bude pro nedostatek majetku bezvýsledné.

6.4 Uplatnění pohledávky v souvislosti s likvidací právnické osoby a s prohlášením konkursu na majetek

Lze jen stěží zcela pominout situaci, do které se pohledávky dostávají v situaci, kdy právnická osoba vstupuje do likvidace, nebo kdy je na majetek právnické osoby prohlášen konkurs.

Obchodní společnost se ruší vstupem do likvidace, ať už z rozhodnutí nejvyššího orgánu společnosti, nebo soudu, když rozhodující orgán současně ustanoví likvidátora. Ten pak zjišťuje majetek společnosti včetně pohledávek a závazků společnosti. Vstup do likvidace oznámí likvidátor všem známým věřitelům a vyzve je, aby přihlásili své pohledávky ve lhůtě, která nesmí být kratší než tři měsíce.

Likvidátor zpeněžuje majetek zrušené společnosti, vymáhá její pohledávky a platí její závazky. Při tom likvidátor neustále sleduje, zda majetek společnosti postačí ke krytí všech závazků společnosti.

Je nezbytně nutné, aby věřitelé své pohledávky včas uplatnili u likvidované společnosti. Základním aspektem likvidace je, že z majetku likvidované společnosti lze splatit všechny závazky společnosti.

Zjistí-li ovšem likvidátor v průběhu likvidace předlužení likvidované společnosti, musí bez zbytečného odkladu podat sám návrh na prohlášení konkursu na majetek společnosti. Zbývá odpovědět na otázku, jak posuzovat pojem předlužení společnosti. Definice předlužení je obsažena v § 1 odst. 3 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání ve znění předpisů pozdějších. O předlužení jde tedy tehdy, jestliže společnost má více věřitelů a její splatné závazky jsou vyšší než její majetek

Posléze uvedený odstavec tedy nepřímou naznačuje, že pohledávky věřitele vůči obchodní společnosti nebudou již v plném rozsahu uspokojitelné, protože nebude z čeho je uspokojit.

Věřitel, který se prohlášením konkursu stává konkursním věřitelem, musí svou pohledávku písemně přihlásit ve lhůtě, která je zpravidla třicetidenní. Je v zájmu věřitele, aby splnil všechny podmínky stanovené v zákoně a zejména dodržel stanovenou lhůtu. Když tuto lhůtu nedodrží, může tak ještě učinit dodatečně, nejpozději však do dvou měsíců po prvním přezkumném jednání.

Je třeba se ještě zmínit o ustanovení § 28 zákona o konkursu a vyrovnání, z něhož je zřejmé výhodnější postavení tzv. oddělených věřitelů, t.j. věřitelů, jejichž pohledávky byly zajištěny zástavním nebo zadržovacím právem. Tito věřitelé mají totiž při úhradě přihlášených pohledávek větší nárok na uspokojení své přihlášené pohledávky, než věřitelé ostatní. Ostatní věřitelé se pak uspokojují v rámci rozvrhového usnesení poměrně, tedy v poměru své přihlášené pohledávky k ostatním přihlášeným pohledávkám. Z toho se podává, že na rozdíl od likvidace, kde musí být pohledávky věřitelů uspokojeny v plném rozsahu, musejí konkursní věřitelé počítat jen s poměrným uspokojením přihlášených pohledávek.

Na závěr této kapitoly nutno kriticky uvést, že uspokojení pohledávek v rozvrhovém usnesení je mnohdy velmi nízké a uspokojení v rozsahu 10 % přihlášené pohledávky je již poměrně úspěšné. Jde však i o řadu případů, kde je uspokojení nižší než 3 %, a často se lze setkat i s usnesením soudu o zamítnutí návrhu na prohlášení konkursu pro nedostatek majetku.

7. POHLEDÁVKY V HOSPODÁŘSKÉM VÝSLEDKU

Účetní jednotka zjišťuje hospodářský výsledek jako rozdíl mezi náklady (účtová třída 5) a výnosy (účtová třída 6). Pokud výnosy převyšují náklady, jedná se o zisk, v opačném případě o ztrátu. Náklady a výnosy účtujeme do období, s nímž časově a věcně souvisejí. Proto se musí pohledávka již při jejím vzniku zaúčtovat ve prospěch výnosů. V hospodářském výsledku jsou tedy zahrnuty všechny pohledávky bez ohledu na to, zda byly uhrazeny v termínu splatnosti. Tyto pohledávky zvyšují zisk a následně i daň z příjmů. Účetní jednotky tedy mohou vykazovat vysoké zisky, ale nemusí se jim dostávat peněžních prostředků od svých odběratelů ve stanovené lhůtě splatnosti.

Tento nežádoucí efekt může účetní jednotka řešit různými způsoby. Nejčastějším řešením jak snížit tu část zisku, která je tvořena právě neuhrazenými pohledávkami po lhůtě splatnosti, je odpis do nákladů a tvorba opravných položek (více v následující kapitole).

8. VLIV POHLEDÁVEK NA ZÁKLAD DANĚ Z PŘÍJMŮ

Zjištěný hospodářský výsledek se musí nejprve transformovat na daňový základ a posléze se z něj může vypočítat i samotná daň z příjmů. Tato transformace spočívá v tom, že se zjištěný hospodářský výsledek upraví o některé náklady a výnosy, které nejsou daňově uznatelné. Náklady a výnosy, které je možno zahrnout do daňového základu, stanovuje zákon o daních z příjmů a zákon o rezervách. Tyto zákony upravují již zmíněné odpisy a opravné položky k pohledávkám po lhůtě splatnosti, které jsou součástí daňového základu. Pro účetní jednotky je to jakási výhoda. Do zdaňovacího období se musí zahrnout všechny pohledávky, které v něm vznikly. Účetní jednotka tedy platí daň z příjmů i z pohledávek, které nebyly do data své splatnosti uhrazeny. V dalších zdaňovacích obdobích je možno tyto neuhrazené pohledávky postupně kompenzovat právě daňově uznatelným odpisem a tvorbou zákonných opravných položek, které pak v jednotlivých zdaňovacích obdobích snižují základ daně z příjmů a tím i samotnou daňovou povinnost.

8.1 Opravné položky a odpis pohledávek do nákladů

Při nakládání s pohledávkami, které se jeví z hlediska vymahatelnosti jako problémové, je nutno od sebe odlišit pojmy „odpis“ a „opravná položka“.

Odpis pohledávky představuje přímé snížení hodnoty pohledávky na aktivním účtu zaúčtováním do nákladů. Odpis pohledávky do nákladů je v zásadě nevratný, nelze už počítat s tím, že by se částečně odepsaná pohledávka na aktivním účtu vrátila do původní hodnoty.

Pojem opravná položka představuje nepřímé snížení hodnoty pohledávky zaúčtováním do nákladů a na pomocný účet opravné položky. Původní hodnota pohledávky na aktivním účtu se nemění. Je však nutné počítat s tím, že pohledávka plně krytá opravnou položkou ještě z účetnictví nezmizí, opravná položka musí být někdy rozpuštěna (zúčtována) ve prospěch výnosů a pro daňové účely závisí také na tom, zda se teprve konečný odpis pohledávky stane daňovým výdajem. Tím, že vytvoříme opravnou položku k pohledávce, ještě není definitivně dokončen proces zahrnutí nedobytné pohledávky do daňových výdajů (Kunešová-Skállová J.,1997).

8.2 Daňový postup při odpisu a tvorbě opravných položek

Problematika odpisování a tvorby, resp. čerpání opravných položek k pohledávkám po lhůtě splatnosti je tématem velice širokým a nabízí se zde spousta variant při jejich řešení, které nabízí zákon o daních z příjmů a zákon o rezervách. Proto je vhodné rozdělit tuto problematiku do tří základních částí: jednorázový odpis pohledávek, postupný odpis starých pohledávek a tvorba opravných položek. Všechny tyto postupy mají společné řešení, že pohledávky se nadále sledují z hlediska jejich splácení dlužníkem. Odpis nebo tvorba opravné položky je účetně - daňový postup, jehož účelem je korigovat dopady účtování, přičemž právní nárok věřitele vůči dlužníkovi není přerušen a dlužník má stále povinnost uhradit svůj závazek. I při úplném odepsání pohledávky má věřitel stále právo na úhradu své pohledávky. Každá účetní jednotka by měla vycházet z inventarizací pohledávek za roky 1995 až 2005, které by ji měly pomoci řešit problémy odpisu pohledávek a tvorby opravných položek.

8.3 Odpis pohledávek do nákladů

Odpis pohledávek do nákladů patří zajisté k metodám daňové optimalizace. Pro přímý odpis pohledávky do nákladů je v účtové osnově určen účet 546 - *Odpis pohledávky*. Pro daňové účely je vhodné rozdělit tento účet na několik analytických.

Plně odepsaná pohledávka se dále eviduje v podrozvahové evidenci pro případ, že by došlo k její úhradě v dalším období. Přijatá úhrada odepsané pohledávky se pak zachytí do výnosů na účet 646 - *Výnosy z odepsaných pohledávek*.

Rozlišujeme tři druhy odpisu:

- daňový jednorázový odpis,
- daňový postupný odpis starého bloku pohledávek,
- účetní odpis.

8.3.1 Daňový jednorázový odpis

Podle § 24 odst. 2 písm. y) zákona o daních z příjmů je možné u poplatníků účtujících v soustavě podvojného účetnictví odepsat jednorázově do nákladů jmenovitou hodnotu pohledávky nebo pořizovací cenu pohledávky nabyté postoupením, vkladem a při přeměně společnosti, a to za dlužníkem:

- u něhož soud zamítl návrh na prohlášení konkursu nebo zrušil konkurs, a to pro nedostatek majetku dlužníka,
- který je v konkursním a vyrovnávacím řízení na základě výsledků konkursního a vyrovnávacího řízení,
- který zemřel, a pohledávka nemohla být uspokojena ani vymáháním na dědicích dlužníka,
- který byl právnickou osobou a zanikl bez právního nástupce a věřitel nebyl s původním dlužníkem ekonomicky nebo personálně spojenou osobou a nebo osobou blízkou,
- na jehož majetek, ke kterému se daná pohledávka váže, je uplatňována veřejná dražba, a to na základě výsledků této dražby,
- jehož majetek, ke kterému se pohledávka váže, je postižen exekucí, a to na základě výsledků provedení této exekuce.

Pohledávky, které vznikly po 31. 12. 2003 bude možno odepsat na vrub daňově účinných nákladů pouze za předpokladu, že se při jejich vzniku účtovalo ve výnosech a tyto

výnosy nejsou od daně osvobozeny a zároveň je k nim možno tvořit zákonné opravné položky.

Daňový jednorázový odpis pohledávky můžeme vytvořit také k pohledávce nebo její části, na kterou byla vytvořena rezerva nebo opravná položka podle zákona o rezervách, nebo u zahraničních pohledávek, které vznikly podle zákona o přepočtu devizových aktiv a pasiv v souvislosti s kursovými opatřeními. Odpis pohledávky na vrub daňových nákladů je možno uznat do výše kryté použitím zákonné opravné položky (kromě výše vyjmenovaných případů, ve kterých se uznává celý odpis jako daňový náklad bez ohledu na tvorbu zákonné opravné položky). To bude s výhodou použito zejména v případě, že k části pohledávky byla vytvořena zákonná opravná položka a tato pohledávka se v průběhu účetního období promlčí. Podle zákona o rezervách musí být opravná položka zrušena, pokud se pohledávka promlčela. Aby účetní jednotka nemusela takto postupovat, jednorázově odepíše pohledávku před jejím promlčením a současně zruší zákonnou opravnou položku. Odpis části pohledávky kryté opravnou položkou bude v tomto případě uznán za daňový náklad (Ryneš P, 2005).

Př: *Společnost A vytvářela postupně zákonnou opravnou položku k neuhrazené pohledávce z r. 2001 až do výše 100 % hodnoty pohledávky. Pohledávka byla uplatněna v rámci konkursu, ale soud zrušil v r. 2005 konkurs pro nedostatek majetku úpadce. Může společnost uplatnit pohledávku jako daňový náklad?*

Společnost může ve zdaňovacím období r. 2005 uplatnit jednorázový odpis 100 % hodnoty pohledávky zaúčtovaný na účty MD 546₁ / D 311. Tento odpis pohledávky bude daňově uznatelným nákladem. Současně však bude nutno zrušit vytvořenou opravnou položku ve výši 100 % hodnoty pohledávky se zaúčtováním na MD 391 / D 558, čímž dojde ke snížení daňově uznatelných nákladů v r. 2005. V r. 2005 bude manipulace s pohledávkou tedy daňově neutrální.

Př: *Společnost A má neuhrazenou pohledávku z r. 2005 za občanem ve výši 30 000 Kč. Občan v lednu 2006 zemřel a pohledávku nelze uspokojit ani vymáháním na zákonném dědici, protože dluhy zůstavitele převyšovaly jeho majetek. Může společnost uplatnit jednorázový odpis neuhrazené pohledávky jako daňový náklad?*

Společnost zaúčtovala pohledávku při jejím vzniku jako výnos, který byl zahrnut jako zdanitelný příjem do základu daně. Podle zákona o daních z příjmů může společnost uplatnit jednorázový odpis pohledávky ve výši 30 000 Kč, který bude daňově uznatelným nákladem.

Př: Společnost A poskytla v r. 2004 dodavateli zálohu na zboží ve výši 200 000 Kč. Dodavatel však zboží nedodal. V rámci vyrovnacího řízení dodavatel uhradil společnosti ke konci r. 2005 částku 120 000 Kč jako částečné vrácení poskytnuté zálohy. Může společnost uplatnit jednorázový odpis neuhrazené části zálohy jako daňový náklad?

Společnost může neuhrazenou část zálohy zaúčtovat jako účetní jednorázový odpis pohledávky ve výši 80 000 Kč, ale v žádném případě nepůjde o daňově uznatelný náklad, protože se o poskytnuté záloze dodavateli při jejím vzniku neúčtovalo ve výnosech, ale rozvahově, proto není splněna podmínka pro daňovou uznatelnost.

8.3.2 Daňový postupný odpis

Zákon o daních z příjmů umožňuje daňově odepisovat neuhrazené pohledávky se splatností do 31. 12. 1994 bez ohledu na jejich promlčení. Účetní jednotky mohly za roky 1995 až 1997 uplatnit jako daňově uznatelný náklad ročně 10 % a od roku 1998 mohly uplatnit 20 % z neuhrazené hodnoty pohledávky. Pokud účetní jednotky využily každoročně možnost uplatnění tohoto postupného odpisu v maximální povolené výši, měly by být tyto pohledávky již plně odepsány. Odepisování je možno přerušit (o přerušení se doba odepisování prodlužuje), ale po přerušení nelze uplatnit více ročních odpisů najednou. Celkově lze uplatnit jako daňově uznatelný náklad nejvýše neuhrazenou část hodnoty pohledávky nebo pořizovací cenu pohledávky nabyté postoupením. Obdobně lze postupovat i u celého souboru těchto pohledávek, kdy odpis bude prováděn za celou skupinu pohledávek.

Není však možné daňově odepsat pohledávky, které vznikly:

- za společníky, akcionáře a členy družstev za upsaný základní kapitál,
- mezi ekonomicky spojenými právníckými osobami, u nichž je průměr podílů (tj podíl součtu stavu k poslednímu dni každého měsíce a počtu měsíců ve zdaňovacím období) na základním kapitálu druhé osoby nebo průměr podílů hlasovacích práv za zdaňovací období vyšší než 25 %,
- mezi osobami blízkými. Osoba blízká je vždy příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel. Za osoby blízké se pokládají i osoby v rodinném nebo obdobném poměru, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvěrně pocítovala jako újmu vlastní,
- z titulu úvěrů, půjček a záloh,
- podle zvláštního zákona (§ 33a zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku).

Podle daňové výhodnosti můžeme zvolit individuální nebo skupinovou metodu odepisování.

Individuální metodou odepisujeme pohledávky individuálně na jednotlivých analytických účtech. V případě, že dlužník zaplatí část nebo celou výši pohledávky, zaúčtujeme úhradu na analytickém účtu pohledávky. Pokud výše úhrady překročí zůstatkovou hodnotu pohledávky (včetně odpisů), vyúčtujeme rozdíl do výnosů. Zahrnutí části odepsané pohledávky do výnosů se může jevit jako daňově nevýhodné.

U skupinové metody převedeme pohledávky na jeden souhrnný analytický účet k účtu 311 - Odběratelé. Analytická evidence podle jednotlivých pohledávek se zruší a přesune se do podrozvahové evidence, ve které se kromě stavu pohledávek zachycují pouze jejich úhrady, nikoliv procentický zákonný odpis. Odpis vypočítáme z celkové částky neuhrazených pohledávek bez ohledu na odpis, který byl uplatněn v minulých účetních obdobích. Účetní jednotka může také místo zřízení podrozvahové evidence zachovat přehled o jednotlivých účtech dlužníků v rámci analytické evidence k příslušnému souhrnnému účtu. Pro procentní odpis zřídí k souhrnnému účtu další samostatný analytický účet, na kterém se bude účtovat souhrnný odpis. V případě úhrady dlužníka snížíme celkovou pohledávku na souhrnném analytickém účtu.

V současné době eviduje většina společností již 100% odepsané pohledávky starého bloku. Společnosti mohou tyto pohledávky prohlásit za definitivně nedobytné a uplatnit jednorázový účetní odpis. Zároveň je nutné odepsané pohledávky zachytit v podrozvahové evidenci.

Př: Postup podle individuální metody – K datu 31. 12. 1994 společnost A eviduje ve svém účetnictví neuhrazenou pohledávku ve výši 10 000 Kč. V průběhu roku 1995 došlo k částečné úhradě pohledávky ve výši 5 000 Kč a v roce 1997 uhradil dlužník 2 000 Kč. V roce 1998 byla společnosti pohledávka plně uhrazena. Jak bude společnost postupovat při odpisu uvedené výše pohledávky?

1) 1994 - Hodnota pohledávky	10 000,-	311 /
2) 1995 - Částečná úhrada	5 000,-	221 / 311
3) 1995 - Odpis 10 % z neuhrazené části (10 000 – 5000)* 0,1	500,-	546 ₂ / 311
6) 1996 - Odpis 10 % z neuhrazené části (10 000 – 5000)* 0,1	500,-	546 ₂ / 311
7) 1997 - Částečná úhrada	2 000,-	221 / 311

8) 1997 - Odpis 10 % z neuhrazené části (5 000 – 2 000)* 0,1	300,-	546 ₂ / 311
9) Konečný zůstatek pohledávky	1 700,-	311 /
10) 1998 - Uhrazen celý zbytek, tj. 3000,-	1 700,-	221 / 311
11) Odepsaná část vstupuje do výnosů	1 300,-	221 / 646

8.3.3 Účetní odpis pohledávek

Vedle daňových odpisů pohledávek, které byly rozebrány v předchozích kapitolách, slouží účet 546 - *Odpis pohledávky* také k zachycení odpisu pohledávky dle rozhodnutí účetní jednotky. Účetní odpis pohledávky, který není považován za výdaj na dosažení, zajištění a udržení příjmů, nastane v případech, kdy účetní jednotka upustí od vymáhání pohledávky, u níž je zřejmé, že by náklady na vymáhání přesáhly výtěžek nebo podle sdělení příslušného orgánu (policie, soudy, apod.) je dlužník neznámého pobytu. Tento odpis je nutno sledovat v oddělené analytické evidenci, aby tento náklad mohl být vyloučen z daňového základu při sestavování daňového přiznání. Při úpravě výsledku hospodaření na daňový základ, bude nutno o tento náklad zvýšit základ daně. V případě neočekávané úhrady již odepsané pohledávky bude výnos zachycen na účet 646 - *Výnosy z odepsaných pohledávek* a nebude zahrnut do daňově účinných výnosů.

Př: *Společnost A má pohledávku za podnikatelem v částce 500 Kč s původní splatností dle faktury 20. 10. 2004. Může společnost jednorázově odepsat pohledávku v r. 2005, protože náklady s jejím vymáháním by převýšily hodnotu pohledávky?*

Společnost zaúčtuje odpis pohledávky souvztažným zápisem MD 546 / D 311. Jedná se však o daňově neuznatelný odpis pohledávky. Při úpravě výsledku hospodaření na daňový základ v rámci sestavování přiznání k dani z příjmů za r. 2005 bude nutno o částku 500 Kč zvýšit základ daně.

8.4 Opravné položky k pohledávkám

Jedním z nástrojů realizace zásady opatrnosti při vykazování aktiv a výsledků hospodaření je tvorba opravných položek k pohledávkám. Opravná položka tedy vyjadřuje potencionální pokles reálné hodnoty pohledávky, tj. snížení její vymožitelnosti a inkasa částek, které pohledávka představuje.

Opravné položky k pohledávkám vytváříme, čerpáme a rušíme:

- pomocí účtu 391 - *Opravná položka k pohledávkám*

Opravné položky tvoříme na vrub nákladových účtů:

- 558 - *Tvorba zákonných opravných položek*
- 559 - *Tvorba opravných položek (účetní)*

Rozpuštění nebo čerpání opravné položky účtujeme ve prospěch těchto nákladových účtů.

Zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů upravuje pro podnikatele možnost vytvářet dva typy opravných položek na vrub daňově uznatelných nákladů:

- opravné položky k pohledávkám za dlužníky v konkursním a vyrovnacím řízení,
- opravné položky k nepromlčeným pohledávkám splatným po 31. prosinci 1994.

Při vytváření opravných položek je nutné dodržovat postup účtování podle Českého účetního standardu pro podnikatele č. 005 Opravné položky, kdy podle bodu 4.4.3. výše opravné položky, vytvářené podle zákona o rezervách nebo nad jeho rámec, nesmí přesáhnout účetní hodnotu pohledávky na rozvahovém účtu, k níž je opravná položka tvořena. V případech, ve kterých bude opravná položka vytvořena ve výši 100 % hodnoty nepromlčené pohledávky, může být tato pohledávka odepsána a opravná položka k ní zrušena, s výjimkou pohledávek za dlužníky v konkursním a vyrovnacím řízení. Takto odepsaná pohledávka se dále sleduje na podrozvahových účtech s výjimkou těch, u kterých došlo k jejich zániku. Přijatá úhrada odepsané pohledávky se vyúčtuje jako výnos na účtu 646 - *Výnosy z odepsaných pohledávek* a zachytí se na podrozvahových účtech.

Podle § 2 odst. 2 zákona o rezervách se opravné položky nemohou vytvářet k pohledávkám:

- vzniklým z titulu cenných papírů a ostatních investičních nástrojů, úvěrů, půjček, ručení (s výjimkou ručení za celní dluh), záloh, smluvních pokut a úroků z prodlení, poplatků z prodlení, penále a jiných sankcí ze závazkových vztahů,

- o kterých se neúčtovalo ve výnosech podle účetních předpisů při jejich vzniku a takto vzniklý příjem byl od daně osvobozen nebo nezahrnován do základu daně z příjmů,
- vzniklým při plnění ve prospěch vlastního kapitálu a při úhradě ztráty společnosti,
- odepsaným na vrub hospodářského výsledku,
- nabytým bezúplatně,
- vytvářejícím soubor pohledávek.

Poplatník nesmí vytvořit opravnou položku k pohledávkám, jestliže má k dlužníkovi současně splatné závazky a neprovede vzájemný zápočet těchto pohledávek a závazků. Toto řešení neplatí, pokud jde o pohledávku za dlužníkem v konkursním a vyrovnacím řízení.

Opravné položky se zruší, pokud pominou důvody pro jejich existenci a jedná-li se o:

- všechny důvody zániku pohledávky (zaplacení, započtení, postoupení, prominutí),
- promlčení pohledávky,
- odpis pohledávky.

Podle § 8b zákona o rezervách mohou poplatníci, kteří účtují v soustavě podvojného účetnictví a ručí za celní dluh, vytvářet zákonné opravné položky k pohledávkám vzniklým z titulu ručení za celní dluh podle celního zákona.

Př: Společnost A má za dlužníkem neuhrazenou pohledávku ve výši 150 000 Kč. Od sjednané lhůty splatnosti na faktuře uplynulo 8 měsíců. Společnost hodlá tvořit v roce 2005 zákonnou opravnou položku do výše 20 %. Současně však společnost má vůči témuž subjektu závazek z nezaplacené faktury za provedené služby ve výši 45 000 Kč.

Pokud společnost provede vůči odběrateli vzájemný zápočet pohledávky a závazku, může vytvořit opravnou položku ve výši 20 % z částky 105 000 Kč (150 000 Kč – 45 000 Kč).

Př: Společnost A poskytla z podnikatelských prostředků půjčku společnosti B ve výši 70 000 Kč, splatnou 31. 12. 2005. Smlouva o půjčce byla sepsána. K úhradě peněžní částky však nedošlo. Může podnikatel vytvořit daňovou opravnou položku ve výši 20 % ve zdaňovacím období?

K nesplacené půjčce nelze vytvářet daňově účinné opravné položky.

Př: Společnost A má neuhrazenou pohledávku vůči společnosti B ve výši 250 000 Kč, splatnou 11. 6. 2000. Kupní smlouva byla uzavřena podle obchodního zákoníku. Společnost A neuplatnila vymáhání pohledávky podáním žaloby u soudu. Může vytvořit společnost A v roce 2005 opravnou položku k pohledávce z roku 2000?

Pro závazkové vztahy uzavřené podle obchodního zákoníku platí čtyřletá promlčecí doba. Z toho důvodu společnost již nemůže ve zdaňovacím období 2005 vytvořit k neuhrazené pohledávce z roku 2000 daňově účinnou opravnou položku.

8.4.1 Opravné položky k pohledávkám za dlužníky v konkursním a vyrovnacím řízení

Věřitel, který má pohledávku za dlužníkem v konkursu, by si měl uvědomit, že šance na podíl z výtěžku konkursní podstaty bývají zpravidla malé. Protože dlužník pravděpodobně dluží i jiným institucím, státu a zaměstnancům. Správně ošetřená pohledávka za dlužníkem v konkursu však může přinést určité daňové zvýhodnění. Nástrojem k tomuto zvýhodnění je možnost tvorby až 100 % zákonné opravné položky. Opravná položka může být tvořena do výše rozvahové hodnoty nepromlčených pohledávek přihlášených u soudu ve lhůtě stanovené usnesením soudu o prohlášení konkursu nebo povolení vyrovnání, a to v období, za které se podává daňové přiznání a v němž byly pohledávky přihlášeny. Na pohledávky přihlášené po uplynutí soudem stanovené lhůty nelze tvořit daňově uznatelné opravné položky.

Opravné položky rušíme v souvislosti s výsledky konkursního a vyrovnacího řízení nebo v případě, kdy pohledávka byla popřena správcem konkursní podstaty, rozhodnutím soudu nebo příslušného správního orgánu.

***Př:** Společnost A má za dlužníkem pohledávku ve výši 180 000 Kč, která byla splatná dne 20. 11. 2003. Dlužník se nalézá v konkursním řízení, a proto společnost přihlásila pohledávku v řádném termínu dne 11. 8. 2005 u soudu.*

Ve zdaňovacím období r. 2005 může poplatník vytvořit opravnou položku ve výši 100 %, tj. 180 000 Kč se zaúčtováním MD 558 / D 391, která je v plné výši daňovým nákladem

8.4.2 Opravné položky k nepromlčeným pohledávkám splatným po 31. 12. 1994

Podle § 8a zákona o rezervách mohou poplatníci daně z příjmů, kteří vedou účetnictví, vytvářet opravné položky k nepromlčeným pohledávkám splatným po 31. 12. 1994 na vrub daňově uznatelných nákladů, pokud předmětné pohledávky nevznikly za společníky, akcionáři, členy družstev za upsaný vlastní kapitál a mezi osobami spojenými.

Výše tvorby opravné položky k pohledávkám závisí zejména na době, která uplynula od konce sjednané lhůty splatnosti do konce zdaňovacího období, dále zda bylo zahájeno

rozhodčí nebo soudní řízení, jehož se vlastník pohledávky řádně účastní a včas činí úkony potřebné k uplatnění svého práva.

Bez ohledu na to, zda bylo zahájeno rozhodčí řízení nebo soudní řízení a zda se ho věřitel aktivně účastní, může věřitel vytvořit opravnou položku k předmětné pohledávce, a to až do výše 20 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky, pokud od konce sjednaného termínu splatnosti pohledávky do posledního dne zdaňovacího období, za které se opravná položka vytváří, uplynulo více než 6 měsíců. Dříve se mohla tvořit opravná položka až do výše 33 % hodnoty pohledávky, pokud od lhůty splatnosti uplynulo více než 12 měsíců. Počínaje 1. 1. 2004 již ale není možné sazbu 33 % použít. To samozřejmě platí pouze v případě, že s dlužníkem nebylo započato rozhodčí či soudní řízení.

Pokud však bylo zahájeno rozhodčí nebo soudní řízení, jehož se věřitel aktivně účastní a plní řádně a včas všechny úkony potřebné k uplatnění svého práva, umožňuje ustanovení § 8a odst. 2 zákona o rezervách věřiteli vyšší (dodatečnou) tvorbu opravné položky k pohledávkám. Výše opravné položky je odvozena od doby, která uplyne od sjednané doby splatnosti až po dobu, kdy vytváříme opravnou položku, a to:

- od konce sjednané doby splatnosti uplynulo více než 12 měsíců, až do výše 33 % neuhrazené hodnoty pohledávky,
- od konce sjednané doby splatnosti uplynulo více než 18 měsíců, až do výše 50 % neuhrazené hodnoty pohledávky,
- od konce sjednané doby splatnosti uplynulo více než 24 měsíců, až do výše 66 % neuhrazené hodnoty pohledávky,
- od konce sjednané doby splatnosti uplynulo více než 30 měsíců, až do výše 80 % neuhrazené hodnoty pohledávky,
- od konce sjednané doby splatnosti uplynulo více než 36 měsíců, až do výše 100 % neuhrazené hodnoty pohledávky.

Tvorbu zákonné opravné položky účtujeme vždy k poslednímu dni zdaňovacího období.

Opravnou položku je nutné zrušit, pokud byla pohledávka splacena dlužníkem, promlčena nebo odepsána. Pohledávka bude převedena do podrozvahové evidence s výjimkou těch, u nichž došlo k jejich zániku. Při plné úhradě pohledávky se opravná položka zruší zcela. Při částečné úhradě pohledávky se současně s přijetím této úhrady zruší odpovídající část vytvořené opravné položky, přičemž jde o současné snížení daňově uznatelných nákladů poplatníka.

Krátkou zmínku bych chtěla věnovat úplné novince platné od 1. 1. 2006, která přináší pro věřitele další možnost daňového zvýhodnění. Zákon o rezervách v § 8c uvádí, že věřitelé mohou vytvářet opravné položky k nepromlčeným pohledávkám až do výše 100 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky (bez jejich příslušenství). Je však potřeba uvést určité podmínky, bez kterých by tvorba nebyla možná. Celková hodnota pohledávek vůči témuž dlužníkovi nesmí přesáhnout částku 30 000 Kč a také k těmto pohledávkám nesmí být vytvořena zákonná opravná položka. Tvorba opravné položky závisí také na tom, pokud od konce lhůty splatnosti uplynulo nejméně 12 měsíců.

Př: *Společnost A má neuhrazenou pohledávku za společností B ve výši 200 000 Kč. Splatnost pohledávky byla dle faktury 13. 2. 2002. Jakou má společnost možnost z hlediska vytváření daňově uznatelných opravných položek k pohledávce?*

2002 - Hodnota pohledávky 200 000,- 311 /

K datu 31. 12. 2002 pohledávka nebyla uhrazena ani částečně, pohledávka je více než 6 měsíců po splatnosti, může se tvořit zákonná opravná položka až do výše 20 % účetní hodnoty zápisem:

Tvorba zákonné opravné položky 40 000,- 558 / 391

K datu 31. 12. 2003 nebyla pohledávka uhrazena a je více než 18 měsíců po splatnosti. Nárok na tvorbu opravné položky je podmíněn podáním návrhu na zahájení řízení u soudu nebo rozhodčího řízení, a tudíž rozhodnutí záleží na účetní jednotce:

a) nebyl podán návrh na zahájení řízení – je možno vytvořit opravnou položku pouze do výše 33 % 26 000,- 558 / 391

b) byl podán návrh na zahájení řízení – je možno tvořit opravnou položku do výše 50 %, tj. lze dotvořit dalších 30 % 60 000,- 558 / 391

K datu 31. 12. 2004 nebyla pohledávka uhrazena, je více než 30 měsíců po splatnosti. Podmíněný nárok na tvorbu opravné položky dále trvá:

a) nebyl podán návrh na zahájení řízení – nelze už dále tvořit opravné položky

b) byl podán návrh na zahájení řízení – možno tvořit opravnou položku až do výše 80 %, tj. lze dotvořit ještě dalších 30 % 60 000,- 558 / 391

V průběhu roku 2005 bude pohledávka už více než 36 měsíců po splatnosti. Za předpokladu podání návrhu na zahájení řízení proti dlužníkovi je možno tvořit opravnou položku až do výše 100 % hodnoty pohledávky, tj. lze dotvořit dalších 20 %.

Tvorba zákonné opravné položky 40 000,- 558 / 391

V roce 2006 by bylo možno uplatnit znění ustanovení § 24 odst. 2 písm. y) zákona o daních z příjmů, kdy účetní jednotka může odepsat pohledávku do daňově účinných nákladů. Odpis pohledávky na vrub daňových nákladů je možno uznat do výše kryté použitím zákonné opravné položky:

Odpis pohledávky	200 000,-	546 / 311
Zrušení opravné položky	200 000,-	391 / 558

Daňově účinné náklady na účtech 546 a 558 se rovnají, proto hospodářský výsledek i daňový základ budou nula. Pohledávka byla plně odepsána a musí být zachycena v podrozvahové evidenci. Tvorba opravné položky tedy ovlivňovala základ daně v předchozích letech, daňová úspora byla umožněna v letech 2002, 2003, 2004 i 2005 následujícím způsobem:

ROK	Tvorba opravné položky	
	Bez návrhu na zahájení řízení	S návrhem na zahájení řízení
2002	40 000	40 000
2003	26 000	60 000
2004	0	60 000
2005	0	40 000

2007 - Úhrada odepsané pohledávky	200 000,-	221 / 646
-----------------------------------	-----------	-----------

Účet 646 je v tomto případě zdanitelným výnosem, neboť je platbou na dříve daňově uznatelný náklad.

Př: Společnost A měla ke dni 31. 12. 2005 neuhrazenou pohledávku ve výši 74 000 Kč, splatnou 15. 7. 2004. Společnost neuplatnila žalobou u soudu svůj nárok. V roce 2006 obdržela od dlužníka částečnou úhradu ve výši 35 000 Kč. Jakou má společnost možnost z hlediska vytváření daňově uznatelných opravných položek?

V roce 2005 může společnost vytvořit opravnou položku pouze ve výši 20 % z neuhrazené hodnoty pohledávky, tj. 14 800 Kč ($0,2 \cdot 74\,000$), která bude daňovým nákladem. Při obdržení částečné úhrady pohledávky ve výši 35 000 Kč bude nutné zrušit část opravné položky, příslušející k uhrazené části pohledávky, tedy ve výši 7 000 Kč ($0,2 \cdot 35\,000$) s tím, že jde o snížení daňově uznatelných nákladů. Dále už nelze vytvářet daňově uznatelné opravné položky, neboť společnost neuplatnila žalobou svůj nárok u soudu.

8.4.3 Účetní opravné položky

Způsob a výše tvorby účetních opravných položek k pohledávkám jsou zpravidla stanoveny vnitřní účetní směrnici a postup je tedy plně v kompetenci účetní jednotky. V praxi se výše opravných položek stanoví v závislosti na době, která uplyne od splatnosti pohledávky, např. k pohledávkám více jak 365 dní po lhůtě splatnosti bude výše opravné položky činit 100 % hodnoty pohledávky. Účetní opravné položky nemají daňovou účinnost. Často dochází k souběžné tvorbě účetních a daňově uznatelných opravných položek. Vždy však musíme respektovat podmínku, že opravná položka může být vytvořena pouze do výše pohledávky a podléhá inventarizaci.

8.5 Souběžný odpis pohledávky a tvorba opravných položek

Na pohledávky, které zařadíme do základny pro postupný procentuální odpis, mohly být v předchozích obdobích vytvořeny účetní opravné položky, které bude nutné při odpisu rozpouštět ve prospěch nákladů.

Při inventarizaci musíme dbát zvýšené pozornosti rozdělení nového a starého bloku pohledávek. V účetnictví nesmí nastat případy, kdy bude hodnota vytvořených účetních opravných položek k pohledávkám se splatností do 31. 12. 1994 vyšší než hodnota jejich odpisu.

Př: Společnosti A vznikla v roce 1993 pohledávka ve výši 10 000 Kč, která nebyla uhrazena. Společnost v roce 1994 vytvořila účetní opravnou položku ve výši 100 %. Od roku 1995 začala tuto pohledávku postupně odepisovat. Jak se tato skutečnost promítne v účetnictví za rok 1995?

1) 1994 - Tvorba účetní opravné položky	10 000,-	559 / 391
2) 1995 - Odpis pohledávky 10 %	1 000,-	546 / 311
3) 1995 - Rozpuštění části opravné položky	1 000,-	391 / 559

9. ZÁVĚR

Bývá zvykem ukončit podobnou práci zaujetím stanoviska ke zkoumané problematice s případným návrhem na zlepšení stávajícího stavu. Bylo by při nejmenším nepřiměřeně odvážné, abych si takovou schopnost přisuzovala, neboť to je možné jenom po dlouhodobější praxi spojené s každodenní aplikací příslušných právních předpisů.

Závěrem bych se připojila ke stesku těch, kteří považují dosavadní daňové předpisy za složité, je však nutno hledat cesty k jejich postupnému zjednodušení v přijatelné míře. Složitý daňový předpis neposlouží nikomu, neboť se stane pro drtivou část daňových poplatníků nestravitelným a pro ty odvážnější pak návodem pro hledání cest vedoucích v konečném efektu k daňovým únikům.

O poznání lepší je situace v ostatních právních předpisech. Zde mohu připomenout alespoň některá zjištění, kterými by bylo možné zkrátit lhůty v oblasti vymáhaných pohledávek. Sem patří zejména skutečnost, že platební rozkazy se zrušují na základě formálních odporů, čímž se jednání u soudů zbytečně protahují. Také poslední právní úprava úroků z prodlení, vedoucí k jejich žádoucímu zvýšení, není právě šťastná, což potvrzují i soudci.

Snad mohu připomenout i fakt, že ponechání lhůty splatnosti faktur pouze dohodě smluvních stran není spravedlivé. Vychází totiž z rovného postavení smluvních stran. Snad je možné tomu v řadě případů přisvědčit. Tam, kde však střední nebo malý výrobce usiluje o zajištění svých dodávek velkým obchodním domům a supermarketům, nelze o této rovnosti dobře hovořit. Jak jinak si vysvětlit dlouhé lhůty splatnosti, které umožňují supermarketům bezúročné obchodní úvěrování a které pak dodavateli závažným způsobem zhoršují jejich vlastní platební schopnost. Postačí, když se k tomu přidá obvyklý manévr tuzemských dodavatelů komponentů pro výrobu, kde se velmi často dokonce požaduje platba v hotovosti při odběru.

V obchodní vztazích stále převládá obava, že dodávka nebude včas uhrazena. Hledají se nejrozmanitější cesty k alespoň částečnému odstranění takové obavy. Asi nejlepším řešením je předcházení vzniku neuhrazených pohledávek prostřednictvím různých forem zajištění. Účinné využívání zajišťovacích prostředků by v konečném důsledku mělo vést k poklesu existence neuhrazených pohledávek. Jednou z možností ochrany před neuhrazenými pohledávkami je zajisté dobře uzavřená obchodní smlouva, která by svými podmínkami pro případ nezaplacení, měla nutit dlužníky k úhradě svých závazků. V praxi

hodně využívaným nástrojem bývají zálohy. Avšak i zde existuje určité riziko, kdy odběratel sice poskytne zálohu, ale zbývajících výši hodnoty pohledávky už nezaplatí. Pokud se společnost rozhodne krýt svůj dluh směnkou, pak vymáhání směnečného dluhu je přece jen poněkud snazší. Ale nutno říci, že to není nástroj, který by uspokojivě vyřešil platební nekázeň mnohých dlužníků.

Ve své práci jsem se snažila popsat všechny možné způsoby řešení neuhrazených pohledávek. Pokud se věřitel rozhodne svou pohledávku uplatnit v soudním řízení, měl by si však uvědomit, že soudní proces může trvat i několik let. I když se mu po ukončení soudního procesu podaří získat alespoň částečnou úhradu pohledávky, mnohdy to není dostatečná kompenzace za tu dobu, kdy tyto peněžní prostředky potřeboval.

V hospodářském výsledku jsou zahrnuty všechny pohledávky bez ohledu na to, zda byly uhrazeny v termínu splatnosti. Pokud účetní jednotka eviduje neuhrazené pohledávky, měla by je vyloučit z hospodářského výsledku, aby jí nevznikla další škoda v podobě vyššího zdanění. Tento nežádoucí efekt může účetní jednotka řešit různými způsoby. Zákon o daních z příjmů umožňuje odepsat pohledávky do daňově uznatelných nákladů a zákon o rezervách dále poskytl možnost tvorby opravných položek, které se považují za daňový náklad. Pokud věřitelé podají návrh na zahájení soudního řízení, mají možnost vytvářet vyšší opravné položky. Je tedy v zájmu věřitele, aby svou pohledávku uplatnil v rámci soudního řízení a věnoval ji velkou pozornost z hlediska promlčecích lhůt. Pokud je již pohledávka promlčena, má to pro daňové účely značný vliv, neboť daňově uznatelné opravné položky se tvoří pouze k nepromlčeným pohledávkám a tudíž rozpuštění opravné položky po jejím promlčení znamená snížení daňově uznatelných nákladů. Je nutné této problematice věnovat velkou pozornost hlavně proto, aby si účetní jednotky mohly v jednotlivých zdaňovacích obdobích snížit základ daně a tím i samotnou daň.

Považovala jsem za vhodné uvést v práci i některé konkrétní příklady, které obsah práce více přiblíží praktickým potřebám. Častější uvádění konkrétních příkladů by ovšem vedlo k neúměrnému rozšíření práce.

Předkládaná práce mi umožnila, byť zjednodušeně a zkratkovitě, nahlédnout do jedné z oblastí, se kterou se každodenně potýká řada podnikatelů. Nemůže však vyčerpat celou složitost tohoto tématu, ale mohla by možná být stručný manuál pro nezkušené, ale zainteresované osoby v tomto směru.

10. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Bařinová D., Vozňáková I.: Pohledávky vzory smluv a podání, Grada Publishing, 2. aktualizované vydání, Praha 2003, ISBN 80-247-0581-8

Kunešová-Skállová J.: Pohledávky komplexní účetní a daňový pohled, Sagit, 2. doplněné vydání, Ostrava 1997, ISBN 80-7208-001-6

Kovařík Z.: Směnka šek v České republice, C.H.Beck/SEVT, Praha 1994, ISBN 80-7179-008-7

Pilařová I.: Účetní a daňové problémy právnických osob v praxi 2006, Grada Publishing, Praha 2006, ISBN 80-247-1608-9

Ryneš P.: Podvojný účetnictví a účetní závěrka 2005, ANAG, 5. aktualizované vydání, Ostrava 2005, ISBN 80-7263-251-5

Zákony a předpisy pro účtování v plném znění pro rok 2006:

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Zákon č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový

Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání

Zákon č. 358/1992 Sb., o notářském řádu

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

Zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů

11. SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Vzor směnky vlastní

Příloha č. 2: Vzor směnky cizí

Příloha č. 3: Kupní smlouva

Příloha č. 4: Uznání dluhu

Příloha č. 5: Žaloba o zaplacení ceny

Příloha č. 6: Návrh na vydání platebního rozkazu

Příloha č. 7: Smlouva o postoupení pohledávky

Příloha č. 8: Prohlášení ručitele

Příloha č. 9: Odpor proti platebnímu rozkazu

Příloha č. 3: Kupní smlouva

KUPNÍ SMLOUVA

Autotepas, s.r.o., IČ: 74231649, se sídlem Kladno, Ke stadionu 2105,
zapsaná v obchodním rejstříku vedeném Městským soudem v Praze
v oddíle C, vložka 13312,
jejím jménem jednatel pan Miroslav Pastýřík,
jako prodávající,

a pan Josef Mach, r. č. 580224/0668, bytem Kladno, Divadelní 538,

jako kupující,
uzavřeli dnešního dne tuto

kupní smlouvu:

I.

Prodávající touto smlouvou a za podmínek v ní dohodnutých prodává kupujícímu osobní automobil OPEL Vectra a kupující tento automobil uvedené značky za dohodnutých podmínek kupuje. Bližší určení prodáváného automobilu a jeho vybavení podle požadavků kupujícího jsou uvedeny v technické příloze, která je součástí této smlouvy, kupující ji spolu se smlouvou převzal a její obsah výslovně potvrzuje.

II.

Kupní cenu (včetně DPH) prodáváného automobilu uvedeného v čl. I. této smlouvy s vybavením podle technické přílohy této smlouvy dohodli účastníci částkou 600 000 Kč, slovy šestsettisíc korun českých.

III.

Kupní cenu uvedenou v čl. II. se kupující zavazuje zaplatit prodávajícímu na jeho účet č. 2170180125/0100 u Komerční banky a.s., pobočka Kladno, zálohou ve výši 400 000 Kč do 3 dnů ode dne podpisu této smlouvy a doplatek ve výši 200 000 Kč do 10 dnů od doručení výzvy k převzetí automobilu.

K zaplacení podle této smlouvy dochází dnem, kdy je příslušná částka připsána na účet věřitele.

IV.

Prodávající se zavazuje vyzvat kupujícího k převzetí automobilu do 4 týdnů ode dne zaplacení zálohy na kupní cenu podle čl. III. této smlouvy.

V.

Kupující se zavazuje převzít automobil v sídle prodávajícího do 10 dnů ode dne doručení výzvy k převzetí podle čl. IV. shora.

Při převzetí vozidla kupující předloží prodávajícímu doklad o zaplacení doplatku kupní ceny a podepíše doklad o převzetí automobilu.

Prodávající není povinen vydat kupujícímu automobil, dokud nebude zaplacen doplatek kupní ceny podle čl. III. shora, a tedy celá kupní cena, a pokud kupující nepodepíše doklad o převzetí automobilu.

V případě nezaplacení doplatku nebo odmítnutí podepsat doklad o převzetí automobilu je kupující po uplynutí desetidenní lhůty k převzetí v prodlení s převzetím automobilu.

VI.

Je-li kupující v prodlení s převzetím automobilu, je povinen platit prodávajícímu úhradu za uskladnění, která činí 100 Kč za každý den prodlení.

VII.

Prodávající předá kupujícímu automobil s veškerým povinným a dohodnutým příslušenstvím a vybavením (specifikace je uvedena v technické příloze této smlouvy), návodem, záručním listem a doklady nezbytnými pro jeho užívání a provoz.

VIII.

Převzetím automobilu, tak jak je uvedeno shora, se stává kupující jeho vlastníkem a přechází na něj nebezpečí škody na prodané věci.

IX.

Každá ze smluvních stran má právo od této smlouvy písemně odstoupit, jestliže druhá strana nesplní povinnost, kterou podle této smlouvy či zákona má, ani v přiměřené dodatečné lhůtě stanovené ve výzvě ke splnění.

X.

Dojde-li ke zrušení nebo zániku této smlouvy z důvodů na straně kupujícího, je kupující povinen zaplatit prodávajícímu smluvní pokutu ve výši 20 000 Kč, a to do jednoho týdne ode dne, kdy jej prodávající k zaplacení smluvní pokuty vyzve. Povinnost zaplatit smluvní pokutu je dána bez ohledu na zavinění kupujícího.

Zaplacením smluvní pokuty není dotčeno právo prodávajícího na náhradu škody.

XI.

Práva kupujícího z vad prodaného automobilu se řídí záručními podmínkami na osobní vozy Opel, které jsou součástí této smlouvy, kupující je převzal a řádně se s nimi seznámil, a příslušnými zákonnými ustanoveními.

XII.

Obě strany si smlouvu přečetly, s jejím obsahem souhlasí, což stvrzují svými podpisy.

V Kladně dne 1. března 2002

.....
AUTOTEPAS, s.r.o.
Miroslav Pastýřík
jednatel

.....
Josef Mach

Příloha č. 4: Uznání dluhu

UZNÁNÍ DLUHU

Já níže podepsaný

Jan Kos, r. č. 500205/0189, bytem Beroun, Slezská č. 14,

jsem si půjčil

od Petra Nového, r. č. 400602/0661, bytem Louny, Krátká 6,

dne 5. září 2000 10 000 Kč.

Uznávám a prohlašuji, že Petru Novému zaplatím částku 10 000 Kč (desettisíc korun českých), kterou mu z důvodu uvedené půjčky dlužím, do 31. července 2002.

V Berouně dne 1. března 2002

Jan Kos

Příloha č. 5: Žaloba o zaplacení ceny

ŽALOBA O ZAPLACENÍ CENY

Okresnímu soudu
v Lounech

Žalobce: Jan Kos, r. č. 580224/0668, bytem Beroun, Slezská 14

Žalovaný: Petr Nový, r. č. 640709/161, bytem Louny, Krátká 6

Kolky za 1800,– Kč

o 45 000 Kč s příslušenstvím

Přílohy: – kopie kupní smlouvy z 5. 10. 2001
– kopie dopisů žalobce z 5. 2. 2002 a 20. 2. 2002

I.

Na základě kupní smlouvy ze dne 5. října 2001 jsem žalovanému prodal osobní automobil Škoda Favorit LX SPZ BE 28-31. Žalovaný se ve smlouvě zavázal zaplatit mi kupní cenu 45 000,– Kč do 31. ledna 2002.

Důkaz: výslech účastníků
kupní smlouva ze dne 5. 10. 2001

II.

Žalovaný převzal automobil dne 5. října 2001, kupní cenu však nezaplatil do dnešního dne. Na písemné výzvy nereaguje.

Důkaz: výslech účastníků
dopisy žalobce žalovanému z 5. 2. 2002 a 20. 2. 2002

III.

S ohledem na shora uvedené navrhuji vydání tohoto

r o z s u d k u :

Žalovaný je povinen zaplatit žalobci částku 45 000,– Kč s 6,5% úroky z prodlení od 1. února 2002 do zaplacení a nahradit mu náklady řízení, vše do 3 dnů od právní moci rozsudku.

V Berouně dne 1. března 2002

Jan Kos

Příloha č. 6: Návrh na vydání platebního rozkazu

NÁVRH NA VYDÁNÍ PLATEBNÍHO ROZKAZU

Okresnímu soudu
V Č. Budějovicích

Žalobce: Jan Novotný, dělník, bytem Č. Budějovice, Nová 25
Žalovaný: Josef Dvořák, dělník, bytem Č. Budějovice, Pražská 14

o 5200 Kč s příslušenstvím

I.

Žalovanému jsem dne 12. 3. 2003 prodal elektrickou vrtačku zn. Bosch s přídatným zařízením za 5 600 Kč. Při koupi dal 400 Kč s tím, že zbytek mi zaplatí do konce března 2003. O tom mi vydal písemné potvrzení, které k důkazu přikládám.

II.

Dosud mi žalovaný dlužnou částku nezaplatil a když jsem ho upomenul, řekl mi, že nemá peníze.

III.

Navrhuji proto, aby soud vydal

platební rozkaz,

podle kterého je žalovaný povinen zaplatit žalobci částku 5 200Kč s 14% úrokem z prodlení od 1. 4. 2003 do zaplacení a náklady řízení, to vše do 15 dnů od doručení platebního rozkazu.

V Č. Budějovicích 25. dubna 2003

Jan Novotný

Příloha č. 7: Smlouva o postoupení pohledávky

SMLOUVA O POSTOUPENÍ POHLEDÁVKY

Dne 1. března 2002 uzavřeli

Jan Kos, r. č. 500205/0189, bytem Beroun, Slezská 14,

a Petr Nový, r. č. 400602/0661, bytem Louny, Krátká 6,

tuto

smlouvu o postoupení pohledávky:

I.

Podle kupní smlouvy ze dne 20. listopadu 2001 má Jan Kos vůči Bohumile Račkové, bytem Beroun, Rovná 6, pohledávku na zaplacení kupní ceny ve výši 10 000 Kč (desettisíc korun českých) splatnou do 31. března 2002.

II.

Ke dni podpisu této smlouvy postupuje Jan Kos svoji pohledávku uvedenou ad I. shora Petru Novému.

III.

Účastníci smlouvu přečetli, s jejím obsahem souhlasí, což stvrzují vlastnoručními podpisy.

V Berouně dne 1. března 2002

.....
Jan Kos

.....
Petr Nový

Příloha č. 8: Prohlášení ručitele

PROHLÁŠENÍ RUČITELE

Podle smlouvy o půjčce ze dne 1. března 2002 má Jan Kos, r. č. 500205/0189, bytem Beroun, Slezská 14, proti Petru Novému, r. č. 400602/0661, bytem Louny, Krátká 6, pohledávku na zaplacení částky 10 000 Kč (desettisíc korun českých) do 31. července 2002.

Já podepsaný František Balák, r. č. 481231/0612, bytem Louny, Rovná 16, tímto prohlašuji, že shora uvedenou pohledávku uspokojím, jestliže dlužník Petr Nový nezaplatí věřiteli Janu Kosovi částku 10 000 Kč do 31. 7. 2002.

V Berouně 1. března 2002

František Balák

Příloha č. 9: Odpor proti platebnímu rozkazu

ODPOR PROTI PLATEBNÍMU ROZKAZU

Okresnímu soudu

v Lounech

ke sp. zn. Ro

58/2001

Žalobce: Jan Kos, bytem Beroun, Slezská 14

Žalovaný: Petr Nový, bytem Louny, Krátká 6

o 10 600 Kč s příslušenstvím

Dne 11. 2. 2002 mi byl doručen platební rozkaz Okresního soudu v Lounech ze dne 7. 1. 2001 č. j. Ro 58/2001–2, kterým mi bylo uloženo zaplatit žalobci částku 10 600 Kč s příslušenstvím.

Proti tomuto platebnímu rozkazu podávám

o d p o r .

Částku 10 600 Kč jsem žalobci zaplatil koncem března 2001.

V Lounech 1. března 2002

Petr Nový